

Veilig

door de schoolspits

Tips en ideeën voor veilig verkeer
rond de basisschool

Veilig door de schoolspits

Tips en ideeën voor veilig verkeer
rond de basisschool

Voorwoord

Sinds het jaar 2000 hebben veel gemeenten maatregelen genomen om de omgeving van de scholen verkeersveiliger te maken. In bijna elke gemeente zien we bij (een deel van) de scholen paaltjes, drempels en wegversmalingen om de kinderen te stimuleren deze veilige oversteekplaatsen te gebruiken. Ook staan er vaak borden om bestuurders van met name auto's en vrachtwagens te waarschuwen dat ze een schoolomgeving naderen en langzamer moeten rijden.

De ideeën en aanzetten voor een veiliger schoolomgeving zijn voor een deel gehaald uit de uitgaven van het Regionaal Orgaan Verkeersveiligheid Utrecht: 'De Schoolspits' en 'Spitsuur rond school'. Beide boekjes waren aan een herziening toe.

Die herziening ligt nu voor u. Twee boekjes ineengevlochten tot één: 'Veilig door de schoolspits'.

Een boekje vol met tips, citaten, voorbeelden en een beschrijving van hoe verschillende verkeersonveilige situaties rond de scholen het best kunnen worden aangepakt. En welke instanties u het beste bij welk probleem kunt betrekken om uw doel te bereiken. Samenwerking is daarbij een sleutelwoord.

Het Regionaal Orgaan Verkeersveiligheid Utrecht heeft ook een deel van haar website gevuld met deze onderwerpen: daar vind u nóg meer ideeën, voorbeelden van en verwijzingen naar hoe anderen verkeersproblemen hebben aangepakt.

Kinderen zijn nog steeds de meest kwetsbare groep in het verkeer! Er vallen vooral onnodig veel slachtoffers tijdens de schoolspits. In 2009 zijn er ten opzichte van 1999 wel beduidend minder kinderen overleden ten gevolge van een verkeersongeluk. Echter ... elk ongeluk is er één teveel! U kunt de kinderen helpen. En wij kunnen u helpen met dit boekje.

Het doel is duidelijk: minder ongevallen tijdens de schoolspits en meer kinderen veilig door de schoolspits naar school en weer naar huis.

Helpt u ons en uw kinderen dit doel te bereiken?

J.W.R. van Lunteren

Voorzitter Regionaal Orgaan Verkeersveiligheid Utrecht
samenwerkingsverband van Provincie Utrecht en Bestuur Regio Utrecht

Inhoud

Inleiding	7	6. Infrastructuur	42
1. Samenwerken	8	6.1 School-thuisroutes	42
1.1 Schoolverkeer, een geval apart	8	Richtlijnen voor routes	
1.2 Samenwerken - met wie?	9	Richtlijnen voor oversteekplekken	
1.3 Samenwerken binnen school	13	Rekening houden met kinderen	
1.4 School, gemeente en anderen	14	Zebrapaden, ook in 30 km-gebieden	
Gemeentelijke steun voor verkeersouders		Extra attentie	
2. Onderzoek	16	6.2 School in verblijfsgebied	46
2.1 Observeren	17	Autovrije straat voor school	
2.2 Vragen	19	Aparte ingang voor fietsers en voetgangers	
Vragen aan kinderen		School aan 30 km-sstraat	
Vragen aan ouders		6.3 School aan doorgaande weg	50
2.3 Tellen en meten	21	Schoolzone	
3. Plan van aanpak	22	Traverse	
3.1 Kiezen	22	Zwaar verkeer	
3.2 Oplossingen bedenken	23	6.4 Parkeren van fiets en auto	54
3.3 Financiën	24	Fietsenstalling voor kinderen	
3.4 Communicatie met ouders	25	Stalling voor fietsende ouders	
4. Doe-het-zelfactiviteiten	26	Parkeermaatregelen voor auto's	
4.1 Informeren en confronteren	26	Busvervoer	
Brief of folder		7. Handhaving	59
Film of foto's		7.1 Parkeren	59
Ouderavond		7.2 Snelheid	59
4.2 Afspraken maken	30	8. Verkeerseducatie	61
4.3 Afspraken onderhouden	31	8.1 Verplichte verkeerseducatie	61
Afspraken zichtbaar maken		Onderwijsmethode	
Beloning voor lopen en fietsen		Verkeersles voor leerkrachten	
Groene, gele en rode kaarten		8.2 Verrijkend lesmateriaal	62
4.4 Andere verkeersactiviteiten	35	Praktijklessen	
5. Ruimtelijke ordening	40	Omgaan met grote voertuigen	
Aandachtspunten bij nieuwbouw		Verkeersexamen	
		Naar het voortgezet onderwijs	
		Buitenschoolse aandacht voor verkeer	
		8.3 Ondersteuning door de overheid	69
		Bijlage	70
		Verder lezen, kijken en surfen	
		Colofon	72

Inleiding

Oranje voetstappen

Verkeersoudercafé

Schoolzone

Haal/brengadvies

FOP

Warme muts

Zebrastrepen

Dynamische 30 km-zone

Bakfietsparkeerplaats

Verkeersquiz

Bijspijkerles

De wens om de verkeersveiligheid rond basisscholen te verbeteren maakt veel creativiteit los bij ouders, leerkrachten, schooldirecties en verkeerskundigen. De afgelopen jaren is de aandacht voor de verkeerssituatie rond scholen enorm toegenomen. Het aantal verkeersouders groeit gestaag. Het Verkeersveiligheidslabel zet verkeerseducatie en verkeersveiligheid op de agenda van steeds meer scholen. Gemeenten maken werk van veilig schoolverkeer.

In *Veilig door de schoolspits* geven we u een kijkje in de verkeerskeuken van tientallen basisscholen. Daarnaast bieden we informatie over een systematische aanpak van de verkeersproblemen rond uw school. Wij richten ons daarbij in de eerste plaats op verkeersouders. Maar ook voor scholen en gemeenten is er in deze publicatie veel interessants te vinden.

Samenwerking tussen alle betrokkenen is cruciaal en staat centraal in hoofdstuk 1. Gedegen onderzoek (hoofdstuk 2) en een realistisch plan van aanpak (hoofdstuk 3) zijn volgende stappen. In hoofdstuk 4 gaan we uitgebreid in op activiteiten die scholen en ouders zelf kunnen ondernemen. In de hoofdstukken daarna bekijken we de inzet van andere betrokken partijen. Wat is zoal mogelijk op het gebied van ruimtelijke ordening (hoofdstuk 5), infrastructuur (hoofdstuk 6) en handhaving (hoofdstuk 7)? En hoe kan de verkeerseducatie en -opvoeding van de kinderen worden verbeterd (hoofdstuk 8)? In de bijlage vindt u een lijst met publicaties en websites.

*Op www.rov-utrecht.nl vindt u
meer voorbeelden van activiteiten, projecten
en publicaties*

Mooie voorbeelden gezocht

Bij het samenstellen van deze publicatie werden we steeds weer verrast door de vindingrijkheid en het enthousiasme van scholen, verkeersouders en gemeenten. Dit boekje had met gemak drie maal zo dik kunnen zijn.

Om alle mooie voorbeelden toch toegankelijk te maken, hebben we een digitale dependance geopend op www.rov-utrecht.nl. Daar vindt u meer voorbeelden van activiteiten, projecten en publicaties, plus een actuele lijst met adressen. Voor de aanvoer van nieuwe voorbeelden doen wij een beroep op u. Heeft u ook een mooie en effectieve activiteit georganiseerd?

Is de omgeving van uw school doeltreffend ingericht? Stuur ons dan een bericht via de reactiepagina op www.rov-utrecht.nl → schoolspits. Wij zijn benieuwd.

1. Samenwerken

De verkeersafwikkeling rond basisscholen is complex en wijkt in een aantal opzichten af van 'gewoon' verkeer. Dit schept mogelijkheden voor bijzondere activiteiten, maatregelen en samenwerkingsverbanden.

1.1

Schoolverkeer, een geval apart

Rond basisscholen is sprake van een intensieve menging van snel- en langzaam verkeer. Voetgangers, fietsers, auto's, kinderen en volwassenen krioelen door elkaar heen. Om dat in goede banen te leiden, zijn ongewone maatregelen nodig.

De verkeerspiek is hevig maar kort: twee tot vier keer per dag een kwartier. Daarbuiten is er vaak niets aan de hand. Dat kan de vraag oproepen in hoeverre je de hele infrastructuur daarop moet aanpassen.

De betrokken verkeersdeelnemers zijn niet anoniem. Dat opent de mogelijkheid om onderling afspraken te maken en elkaar daarop aan te spreken. Er is een gemeenschappelijk belang: de verkeersveiligheid van de kinderen. Dat vergroot de kans op medewerking van alle betrokkenen, al blijkt het eigenbelang bij sommige ouders wel eens zwaarder te wegen.

De school is ook een sociaal knooppunt. Ouders maken een praatje, kinderen blijven er na schooltijd spelen. Deze functie verdient het om gekoesterd te worden, maar is soms lastig te combineren met de wensen van andere ouders die in grote haast op weg zijn naar hun werk.

1.2

Samenwerken - met wie?

Veel verschillende mensen en instanties hebben te maken met de verkeersafwikkeling rond scholen: de kinderen, de ouders, de school, de gemeente en de politie en soms ook buurtbewoners en vervoerders van de naschoolse opvang. Veiliger schoolverkeer is alleen mogelijk als alle betrokkenen meewerken en samenwerken.

Ouders

Als het om schoolverkeer gaat, zijn ouders de hoofdrolspelers. Enerzijds zijn het ouders die voor de meeste verkeersproblemen zorgen. Anderzijds zijn het ook vaak ouders (maar dan andere) die het voortouw nemen in de aanpak van de verkeersknelpunten rond de school. Zij hebben dagelijks te maken met de ergernis en de onveilige situaties en maken zich zorgen over de veiligheid van hun kinderen.

Veiliger schoolverkeer is alleen mogelijk als alle betrokkenen meewerken en samenwerken

School

De directie en de leerkrachten van de basisschool zijn in de eerste plaats verantwoordelijk voor het geven van goed (verkeers)onderwijs. Formeel gezien reikt hun verantwoordelijkheid tot aan het schoolhek. In de praktijk zetten veel scholen zich, samen met ouders en gemeente, ook in voor de verbetering van de verkeerssituatie rond de school en op de school-thuisroutes.

Kinderen

Alle inspanningen zijn er uiteindelijk op gericht om de kinderen veilig naar school te laten gaan. De kinderen kunnen daarbij een actieve rol spelen, als informanten, als onderzoekers en als mede-uitvoerders van activiteiten.

Gemeente

Mijn verkeerswens is veel plekken
om te spelen en te voetballen en
auto's mogen niet meer hard rijden.

Tekening van Merel, groep 5

De gemeente is als wegbeheerder verantwoordelijk voor de ruimtelijke ordening en de inrichting van de openbare ruimte. Een goed doordachte inrichting van de straat kan verkeersveilig gedrag 'uitlokken' en daarmee ongevallen voorkomen. Voor het inrichten van straten zijn landelijke richtlijnen ontwikkeld door het CROW, het kenniscentrum voor verkeer, vervoer en infrastructuur.

Verkeersouders hebben meestal vooral te maken met de verkeersambtenaar van de gemeente. Deze ambtenaar is de uitvoerder van het gemeentelijk verkeersbeleid. Verschillende partijen zijn betrokken bij de vaststelling en uitvoering van dat beleid.

- De **gemeenteraad** is het hoogste bestuursorgaan van de gemeente, stelt in grote lijnen het gemeentebestuur vast en controleert de uitvoering. De raadsvergaderingen worden voorbereid door verschillende raadscommissies, waar burgers kunnen meepraten of inspreken.
- Na de gemeenteraadsverkiezingen onderhandelen de partijen over het toekomstige beleid. De afspraken komen te staan in het programma-akkoord.

De gemeenteraad kiest vervolgens wethouders, die samen met de burgemeester het **college van Burgemeester en Wethouders** vormen. Het college neemt de uitvoering van de plannen ter hand, maar moet haar besluiten wel voorleggen aan de gemeenteraad, die uiteindelijk het laatste woord heeft.

- De **gemeenteambtenaren** zijn de medewerkers van het college. Wethouders en ambtenaren vertalen de algemene afspraken uit het programma-akkoord in concrete beleidsplannen en zorgen voor de uitvoering daarvan.
- Bij de afdeling verkeer heeft de **verkeersveiligheidscoördinator** het overzicht over alles wat er in de gemeente gebeurt op het gebied van verkeersveiligheid. Hij of zij is in kleinere gemeenten vaak het eerste aanspreekpunt voor basisscholen en verkeersouders. In grote steden is de wijkcoördinator vaak het eerste gemeentelijke aanspreekpunt voor burgers.
- De **afdeling onderwijs** gaat over de huisvesting van scholen en over de leerplicht. Een verkeersveilige schoolomgeving is niet de eerste verantwoordelijkheid van deze afdeling, maar is natuurlijk wel een belangrijke randvoorwaarde voor goed onderwijs. Kinderen moeten immers wel heelhuids op school kunnen komen.

Belangenorganisaties

- Er zijn verschillende belangenorganisaties die zich inzetten voor verkeersveiligheid.
- In ongeveer de helft van alle gemeenten is een afdeling van **Veilig Verkeer Nederland** (VVN) actief. U kunt in de gemeentegids zien of er bij u in de buurt een afdeling is.
 - Lokale afdelingen van de **Fietzersbond** zetten zich – uiteraard – vooral in voor fietsvoorzieningen. Deze vrijwilligers zijn vaak goed ingevoerd in het gemeentebestuur en zijn gewend tegen de autostroom in te roeien. Op www.fietzersbond.nl vindt u alle adressen.
 - Evenals kinderen zijn ouderen en gehandicapten kwetsbare verkeersdeelnemers. Hun belangen lopen voor een deel parallel, bijvoorbeeld als het gaat om de noodzaak van brede trottoirs en veilige oversteekplaatsen. In diverse gemeenten bestaat een **Lokaal Platform voor ouderen en gehandicapten**. U vindt het adres in de gemeentegids.

Deze vrijwilligers zijn gewend om tegen de autostroom in te roeien

Politie

De politie is verantwoordelijk voor de handhaving van de verkeersregels. De politie is georganiseerd in een aantal regionale korpsen, die ieder meerdere gemeenten bestrijken. De zeggenschap over wat de politie doet, berust bij de 'regionale driehoek'. Daarin zitten de burgemeester van de grootste gemeente (verantwoordelijk voor de openbare orde en veiligheid), de hoofd-officier van justitie van de betreffende regio (verantwoordelijk voor opsporing van wetsovertreders) en de korpschef.

Deze driehoek bepaalt wat de politie doet en waar de prioriteiten liggen. De wijkagent – die voor scholen en verkeersouders meestal de contactpersoon is – heeft uiteraard wel enige vrijheid van handelen, maar is uiteindelijk gebonden aan de opdrachten die hij of zij van de korpschef ontvangt. Informatie over eventuele veranderingen in de organisatie van de politie is te vinden op www.rov-utrecht.nl → schoolspits.

Andere betrokkenen

Daarnaast zijn er natuurlijk nog andere mensen die te maken hebben met de verkeersveiligheid rond scholen. Denk bijvoorbeeld aan omwonenden, omliggende bedrijven en de vervoerders van de naschoolse opvang.

Systematische aanpak

De gemeente Alphen a/d Rijn pakt schoolverkeer systematisch en integraal aan. Het school-thuisrouteproject is onderdeel van het collegeprogramma en wordt wijk voor wijk uitgevoerd. De verkeersmedewerker van de gemeente heeft er intussen veel ervaring mee: 'Per school vormen we een werkgroep met een verkeersouder, een leerkracht, de wijkagent en iemand van de gemeente. We houden een enquête onder ouders, kinderen van groep 7 en 8 en buurtbewoners en selecteren enkele knelpunten die we verder uitwerken. Het rapport bieden we aan de wethouder aan.'

De gemeente gaat vervolgens aan de slag met de meest genoemde knelpunten. Dat kan met infrastructurele voorzieningen, maar ook door middel van voorlichting. De onderwijsbegeleidingsdienst maakt met iedere school een actieplan verkeer. Verkeersleerkrachten (zie pagina 69) zijn beschikbaar om de school te ondersteunen bij het verbeteren van de praktische verkeerseducatie. Tenslotte vraagt de gemeente aan elke school om een leerkracht als contactpersoon voor verkeer aan te wijzen en een verkeersouder aan te stellen. De deelnemende scholen sluiten zich ook aan bij het verkeersveiligheidsprogramma *School op Seef* van de provincie Zuid-Holland.

'Zo werken we al jaren', aldus de verkeersmedewerker. 'Enerzijds breiden we uit en pakken er nieuwe scholen bij, anderzijds starten we nu een onderhoudsprogramma op de scholen waar we destijds mee zijn begonnen. Want daar zitten intussen nieuwe leerkrachten en nieuwe ouders.'

1.3

Samenwerken binnen school

Ouders die de verkeerssituatie rond de school van hun kinderen willen verbeteren, doen er goed aan om allereerst medestanders te zoeken binnen de school. De actieve steun van directie, team en medezeggenschapsraad is onmisbaar. Iedere verkeersactiviteit rond de school zal door de buitenwacht immers worden opgevat als 'actie van de school'. En het effect van een activiteit is beslist groter als deze van harte wordt ondersteund door de school.

*De actieve steun van directie,
team en medezeggenschapsraad is onmisbaar*

'Vanuit de ouderraad hebben we een verkeersteam gevormd, met vier ouders en een leerkracht. Eén van de ouders is ook coördinator van de verkeersbrigadiers. Extern hebben we goed contact met de wijkagent, de gemeente en de lokale afdeling van Veilig Verkeer Nederland.'
(verkeersteam Vullerschool, Gorssel)

Daarnaast zijn er natuurlijk altijd meer ouders te vinden die zich zorgen maken over de verkeersveiligheid rond de school. U kunt ouders oproepen via de schoolkrant of persoonlijk aanspreken.

Met een aantal ouders en zo mogelijk een leerkracht kunt u een verkeerswerkgroep vormen. Het werkt vaak prettig om een kerngroep van drie of vier mensen te hebben, met daaromheen een grotere groep 'losse' vrijwilligers die u voor allerlei hand- en spandiensten kunt inschakelen. Verder is het handig om aan te sluiten bij het verkeersoudernetwerk van Veilig Verkeer Nederland.

De school kan verkeersouders ondersteunen door voorzieningen aan te bieden, zoals vergaderruimte, kopieerfaciliteiten, mailadressen en opslagruimte voor materiaal.

Verkeersouderproject

Een verkeersouder zet zich in voor de verkeersveiligheid rond de school en op de school-thuisroutes. Hij of zij onderhoudt contacten met het team, de ouders, gemeente, politie en andere relevante partijen.

Een verkeersouder kan zich abonneren op een servicepakket van Veilig Verkeer Nederland. Dat bestaat onder andere uit scholingsbijeenkomsten en praktische adviezen voor specifieke activiteiten. Verder kan de verkeersouder informatie krijgen via een telefonische helpdesk en een apart deel van de website van Veilig Verkeer Nederland. Meer informatie vindt u op www.vvn.nl.

1.4

School, gemeente en anderen

In diverse gemeenten zijn lokale verkeerswerkgroepen actief, waarin verkeersouders, gemeente en politie samenwerken aan veiliger schoolverkeer. Soms heeft ook Veilig Verkeer Nederland, de Fietzersbond of de onderwijsbegeleidingsdienst zitting in zo'n werkgroep. De ervaringen zijn doorgaans positief: als alle deelnemers er de schouders onder zetten, blijkt er enorm veel mogelijk.

Kort samengevat luidt het recept voor succesvol samenwerken:

- Zoek vaste contactpersonen bij de verschillende partijen.
- Schep een goede sfeer waarin iedereen bereid is te geven en te nemen. Houd het gezamenlijke doel in het oog: meer verkeersveiligheid voor de kinderen.
- Erken dat elke partij zijn eigen deskundigheid en verantwoordelijkheid heeft.
- Investeer in het opbouwen en onderhouden van goede onderlinge contacten, ook als er geen acute problemen zijn. Zo leer je elkaar kennen en houd je elkaar gemotiveerd, wat heel belangrijk is voor een onderneming die eigenlijk nooit 'af' is.

Elkaar persoonlijk ontmoeten

In Baarn organiseert de afdeling van Veilig Verkeer Nederland twee maal per jaar een bijeenkomst voor de verkeersouders. De verkeersambtenaar is een deel van de avond aanwezig. 'Als je elkaar persoonlijk hebt ontmoet, verlopen ook de contacten gedurende de rest van het jaar beter', is de ervaring van de voorzitter van Veilig Verkeer Nederland.

Het organiseren van deze gemeentebrede bijeenkomsten is niet moeilijk en levert veel op. Wat zijn succesfactoren? 'Dat er een duidelijke initiatiefnemer is voor deze bijeenkomsten. In dit geval is dat onze afdeling, maar het kan ook de gemeente zijn, of één van de verkeersouders. Je moet niet te vaak afspreken, twee keer per jaar is genoeg. Het is wel verstandig om de data ruim van tevoren vast te leggen, anders komt de klad er in. Verder is het goed om een programma te maken, met zowel inhoudelijke informatie als ruimte voor uitwisseling. En tenslotte zorgen we er voor dat we ook tussentijds contact houden: we hebben een lijst met namen, telefoonnummers en mailadressen gemaakt, zodat iedereen elkaar kan vinden.'

*We zorgen er voor dat we ook tussentijds
contact houden*

Verkeersoudercafé

Een bijeenkomst voor verkeersouders hoeft niet altijd een formele vergadering te zijn. U kunt er ook een bezoek aan een bijzondere locatie aan vast knopen: het politiebureau, de afdeling verkeer van de gemeente, de onderwijsbegeleidingsdienst, de gemeentewerf of een school die een bijzonder verkeersproject heeft georganiseerd. In enkele gemeenten in Twente is zelfs een verkeersoudercafé. Na een korte vergadering duiken de verkeersouders samen de kroeg in. 'Juist in die ongedwongen sfeer wisselen de verkeersouders veel uit. Ze worden steeds enthousiaster over elkaars ideeën en ervaringen', vertelt een VVN-adviseur educatie. 'De gemeente draagt de kosten, als dank voor het vele werk dat de verkeersouders verzetten. Een uitstekende diepte-investering.'

Het is een uitstekende diepte-investering

'Vanuit de gemeente werken we vanuit het principe 'voor wat hoort wat'. Scholen die zich enthousiast inzetten voor verkeerseducatie en de verbetering van de verkeersveiligheid rond school, krijgen van ons alle medewerking.'

(verkeerscoördinator Utrechtse Heuvelrug)

Gemeentelijke steun voor verkeersouders

Voor gemeenten is het erg prettig als elke school een verkeersouder heeft, die tijd en interesse heeft voor de verkeersveiligheid in de schoolomgeving. De gemeente kan veel doen om het werk van verkeersouders te ondersteunen. Denk bijvoorbeeld aan:

- betalen van het verkeersouderabonnement,
- organiseren van regelmatig overleg met alle verkeersouders,
- waarderen van verkeersouders (in het zonnetje zetten, bedanken bij acties),
- bieden van financiële en organisatorische ondersteuning van initiatieven,
- kosteloze en snelle inzet van de buitendienst,
- inzet van buitengewone opsporingsambtenaren (zie pagina 59),
- en natuurlijk de verbetering van de infrastructuur, als dat nodig is.

2. Onderzoek

Vóór u actie onderneemt om de verkeerssituatie rond school te verbeteren, is het goed om te onderzoeken wat er precies aan de hand is. Dit onderzoek kunnen gemeente, verkeersouders en politie heel goed samen uitvoeren. Ook kinderen kunnen meehelpen.

Onderzoek kan gericht zijn op de objectieve onveiligheid (waar gebeuren echt ongevallen) en op de subjectieve onveiligheid (waar voelen mensen zich onveilig?). Beide soorten (on)veiligheid zijn – zeker als het om schoolverkeer gaat – van belang. Dat objectief onveilige plekken moeten worden aangepakt is evident. Maar het is ook belangrijk dat kinderen en ouders zich in het verkeer veilig voelen. Dat scheelt een hoop stress en maakt het aantrekkelijker om kinderen te voet en op de fiets naar school te brengen. Bij de interpretatie van de onderzoeksresultaten is het zaak om objectieve en subjectieve onveiligheid uit elkaar te houden en beide invalshoeken de aandacht te geven die ze verdienen.

*Voor u actie onderneemt,
is het goed om te onderzoeken wat er
precies aan de hand is*

Oordeel van anderen

De SWOV heeft onderzoek gedaan naar beleving van verkeersonveiligheid door ouders van basisschoolleerlingen. Dat levert behartenswaardige inzichten op. Bijvoorbeeld dat ouders hun oordeel over de verkeers(on)veiligheid rondom school vooral baseren op wat andere ouders en kinderen hierover zeggen. Een samenvatting van het rapport kunt u vinden op www.swov.nl, rapport 2010-7.

Er zijn verschillende manieren om onderzoek te doen. In de praktijk voldoet een combinatie van methoden het beste:

- Observeren: wat gebeurt er tijdens het in- en uitgaan van de school en op de school-thuisroutes? Zo krijgt u in beeld hoe de verschillende verkeersdeelnemers zich in de praktijk gedragen. Zie paragraaf 2.1.
- Vragen: wat zijn de ervaringen van de kinderen en de ouders? Hiermee haalt u de veiligheidsbeleving boven water. Zie paragraaf 2.2.
- Tellen en meten: hoeveel auto's, hoeveel fietsers, hoeveel parkeerplekken, welke snelheid, hoeveel ongevallen? Dit zijn de meest 'harde' gegevens, die u nodig heeft om de uitkomsten van het 'observeren' en 'vragen' te onderbouwen. Zie paragraaf 2.3.

Een nieuwe KANS voor veiligheid!

Kinderen anders naar school

O.B.S. 't Jonkertje
Jonkersvaart 49a
9366 TA JONKERSVAART
Tel. 0594-631549
<http://members.home.nl/jonkerfel/>

1.5

KANS

Wanneer u de verkeerssituatie rond school degelijk wilt aanpakken, kunt u veel plezier hebben van *Kinderen Anders Naar School* (KANS). KANS is een gestructureerde methode om haal- en brengproblemen te onderzoeken en aan te pakken.

De ouders van basisschool 't Jonkertje in Jonkersvaart (Gr) hebben er goede ervaringen mee. Een bijna fataal ongeval leidde daar tot de oprichting van een KANS-werkgroep, waarin de ouders, het schoolteam, Veilig Verkeer Nederland, de gemeente en de politie waren vertegenwoordigd. Systematisch heeft de werkgroep de knelpunten op een rij gezet, onderzoek gedaan en oplossingen bedacht. Binnen een jaar waren alle aanbevelingen door de gemeente overgenomen en binnen twee jaar was de gewenste situatie gerealiseerd. 'We hebben nu een prachtige en veilige omgeving rond school', aldus de verkeersouder.

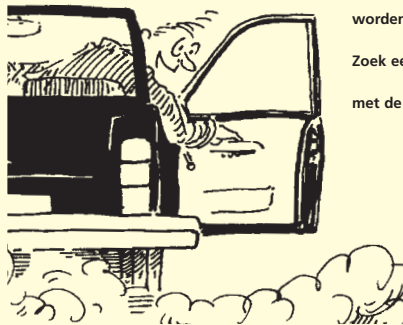
Meer informatie over KANS vindt u in de handleiding *Kinderen Anders Naar School* van Veilig Verkeer Nederland.

2.1 Observeren

Een prima manier om een beeld te krijgen van de verkeerssituatie rond een school is eenvoudigweg een paar keer kijken wat er gebeurt tijdens de schoolspits. U kunt uw waarnemingen noteren, fotograferen of filmen.

Tip

Kinderen kunnen uitstekend helpen bij het doen van onderzoek. Ze kunnen bijvoorbeeld de verkeerschaos voor school in kaart brengen of verkeerstellingen doen. In *Het Verkeersactieboek voor kinderen* van Veilig Verkeer Nederland staan werkbladen waarmee de kinderen (en u) direct aan de slag kunnen.

Als de school ingaat, is het op straat vaak erg druk. Veel kinderen worden met de auto gebracht, anderen komen op de fiets of te voet.

Zoek eens precies uit hoeveel kinderen per auto komen en hoeveel met de fiets of lopend.

U kunt bijvoorbeeld letten op de volgende dingen.

Wie?

- Zijn het vooral auto's die onveilige situaties veroorzaken? Of ook fietsers en voetgangers?
- Zijn er gewoon erg veel ouders die hun kinderen per auto naar school brengen? Of gaat het eigenlijk maar om een beperkt aantal auto's dat voor overlast zorgt? Zijn het altijd dezelfde ouders die de auto gebruiken? Om wie gaat het precies? Is er (ook) veel overlast van ander autoverkeer (doorgaand verkeer, vuilnisauto, bus)?

Wanneer?

- Zijn er altijd evenveel auto's? Of alleen op bepaalde dagen of tijden (als het regent, vooral in de winter, vooral 's morgens)?

Waar kruisen auto's, fietsers en voetgangers elkaars pad?

Wat gebeurt waar?

- Welke aan- en afrijroutes kiezen de auto's? En de fietsers?
- Waar kruisen auto's, fietsers en voetgangers elkaars pad?
- Waar stoppen ouders als ze hun kinderen alleen laten uitstappen? Om hoeveel auto's gaat het?
- Waar parkeren de ouders die met hun kinderen mee naar binnen gaan? Om hoeveel auto's gaat het?
- Waar zetten ouders die op de fiets komen hun rijwiel neer?

2.2

Vragen

Om een scherp beeld te krijgen van de dagelijkse ervaringen van kinderen en ouders is ‘vragen’ de meest directe methode. Daarbij is het raadzaam om niet alleen met volwassenen, maar ook met kinderen te praten.

Vragen aan kinderen

Tip

In de VVN-handleiding *Kinderen doen mee* vindt u meer informatie over het hoe en waarom van kinderparticipatie.

Nodig een paar kinderen van verschillende leeftijden uit om te praten over hun ervaringen tijdens het in- en uitgaan van de school en op de weg tussen school en thuis. Vooral kinderen die doorgaans te voet en op de fiets komen, hebben heel wat te vertellen. Vraag goed door: ‘Wat gebeurt er dan precies?’, ‘Waarom vind je dat gevaarlijk?’ U kunt ook een keer met een groepje kinderen op straat gaan kijken en hun commentaar vragen bij de gang van zaken.

Routes inventariseren

Met kinderen uit de hogere groepen kunt u de meest gebruikte school-thuis-routes in kaart brengen. Vraag welke punten zij onveilig vinden en waarom. Er zijn verschillende methoden om de routes te inventariseren. Kinderen kunnen hun route intekenen op een plattegrond. Lopende en fietsende kinderen gebruiken daarbij ieder een eigen kleur. Een variant hierop is de ‘draadjes-methode’, waarbij de kinderen hun route aangeven met behulp van spelden en wollen draden. Met beide methoden is snel inzicht te krijgen in de meest gebruikte routes en oversteekplekken.

Vragen aan ouders

Wanneer u meer inzicht wilt krijgen in het *waarom* van de verkeersperikelen, heeft u de hulp van de ouders nodig. Waarom brengen zij hun kinderen met de auto, met de fiets of lopend naar school? Waarom parkeren ze juist op die plek? Waarom denken zij dat het halen en brengen zo chaotisch verloopt? U kunt ook vragen naar de verkeersknelpunten die men ervaart op weg naar school. Aan de hand van de antwoorden kunt u straks beter bepalen welke activiteiten in uw geval zin hebben en welke niet. Bovendien betreft u de ouders op deze manier bij uw onderzoek en daarmee ook bij uw verdere activiteiten.

‘De kinderen noemen andere knelpunten dan hun ouders. Die wijzen vooral op de parkeerchaos, terwijl de kinderen ook klachten hebben over ontbrekende stoepen, te smalle vluchtheuvels en containers die bij het oversteken het uitzicht belemmeren.’

(verkeerskundige adviesbureau)

Tip

Op www.rov-utrecht.nl → schoolspits vindt u verschillende voorbeelden van enquêtes.

Enquête

U kunt de vragen schriftelijk of mondeling stellen. De snelste manier is een korte enquête die u persoonlijk afneemt bij een aantal ouders. U kunt dat op het schoolplein doen, tijdens een ouderavond of het tienminutenspreekuur. Een andere mogelijkheid is het uitzetten van een schriftelijke enquête onder alle ouders. Dat is meer werk, maar heeft ook grote voordelen. Iedereen kan zich uitspreken en de respons en uitslag van de enquête geven u inzicht in de aan- of afwezigheid van draagvlak voor maatregelen. Ook bij de gemeente staat u sterker wanneer u kunt laten zien dat veel ouders achter u staan.

Bij de gemeente staat u sterker als veel ouders achter u staan

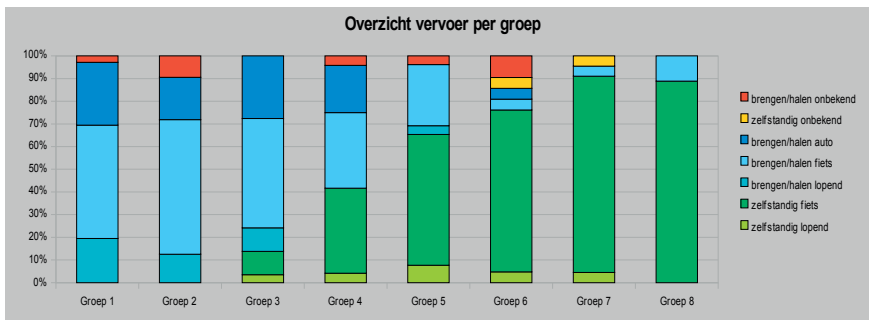
‘Onze school houdt om het jaar een verkeersenquête onder de ouders. Aansluitend zijn leden van de oudervereniging aanwezig tijdens het tienminutenspreekuur, om met ouders individueel door te praten over wat ze precies gevaarlijk vinden en hoe het beter zou kunnen.’
(schooldirecteur Leimuiden)

Daar kun je wat mee

De ouderraad van de Vullerschool in Gorssel hield een enquête onder alle ouders van de school en onder de leerlingen van groep 6, 7 en 8. Maar liefst 60% van de ouders reageerde. Ouders en kinderen konden onder andere op een plattegrond hun school-thuisroute aangeven en aankruisen welke knelpunten zij onderweg tegenkomen. ‘Dat leverde echt een paar eye-openers op’, vertelt de initiatiefnemer. ‘Bijvoorbeeld dat circa driekwart van de kinderen op de fiets naar school komt en dat bijna de helft via de Roskamweg naar school fietst. Daar kun je wat mee.’

Het rapport – met aanbevelingen – is persoonlijk aangeboden aan de schooldirectie, de wethouder, de verkeersambtenaar en de dorpsraad.

Tijdens een verkeersweek zijn de ouders via een nieuwsbrief geïnformeerd over de resultaten van de enquête. Ook in de klas zijn de grootste knelpunten besproken.

2.3

Tellen en meten

Als basis voor een goed verkeersveiligheidsbeleid zijn harde gegevens uiteraard van groot belang. Hiermee kunt u de resultaten van uw observaties, de enquête en de vraaggesprekken met ouders en kinderen onderbouwen. Gegevens die u kunt verzamelen zijn bijvoorbeeld:

- Waar wonen de leerlingen? Dit kunt u uitzoeken via hun postcodes.
- Hoeveel leerlingen komen dagelijks te voet, op de fiets of per auto naar school? Hoeveel komen er zelfstandig, hoeveel onder begeleiding van een volwassene? Dit kunt u turven via handopsteken in de klas.
- Hoe zien de ongevalsstatistieken eruit in het werkgebied van de school? De politie of gemeente heeft deze gegevens beschikbaar.
- Als daar aanleiding toe is, kunt u ook snelheidsmetingen verrichten en verkeerstellingen doen. Tips hiervoor vindt u in het *Verkeersactieboek voor kinderen* van Veilig Verkeer Nederland. Ook kunt u oversteekplaatsen onderzoeken en veelgebruikte loop- en fietsroutes beoordelen op veiligheid (zie pagina 42 en 43).
- Wanneer u de kindvriendelijkheid van straten in een wat bredere zin wilt onderzoeken, kunt u gebruik maken van de *KinderStraatScan*, te vinden op www.vvn.nl.

Aantal ongevallen met letsel

0 tot 20	1 punt
21 tot 40	2 punten
etc.	

Huidige weginrichting

Duurzaam Veilig	0 punten
Niet Duurzaam Veilig	1 punt
Ontsluitingsweg	1 punt

Aantal knelpunten

Genoemd door drie bronnen	3 punten
Genoemd door twee bronnen	2 punten
Genoemd door één bron	1 punt

Aantal knelpunten op route

Elk knelpunt	1 punt
--------------	--------

Prioriteitenlijst

De gemeente Haarlem werkt met een puntensysteem om te bepalen in welke volgorde zij de verkeerssituatie rond scholen aanpakt. Daarbij hantereert de gemeente de volgende criteria:

- Ongevallen met letsel binnen een straal van 500 meter rond de school, met uitzondering van ongevallen die niets met schoolverkeer te maken hebben (zoals nachtelijke aanrijdingen). Hoe meer ongevallen, des te meer punten.
- Huidige weginrichting: is de straat voor school ingericht conform de richtlijnen van Duurzaam Veilig (zie pagina 42)? Zo niet, dan levert dat punten op. Ook scholen aan een ontsluitingsweg krijgen extra punten.
- Knelpunten: hoeveel verkeersknelpunten zijn er rond de school en op de belangrijkste school-thuisroutes? Bij het vaststellen van knelpunten baseert de gemeente zich op drie bronnen: ongevalcijfers, gegevens van de school (verkregen via een enquête) en advies van een groep deskundigen. Hoe meer bronnen een knelpunt bevestigen, des te meer punten de school krijgt.

Deze telling levert een prioriteitenlijst op. Per jaar pakt de gemeente vervolgens twee à drie scholen aan. Tussendoor helpt de gemeente soms ook scholen die lager op de lijst staan, wanneer er toch aan de weg wordt gewerkt en ze 'werk met werk' kan maken.

3. Plan van aanpak

U heeft intussen een aardig inzicht in het *wie, wat, waar* en *waarom* van de verkeerssituatie rond de school en op de school-thuisroutes. Dat vormt een goede basis om een realistische keuze te maken wat u als eerste wilt gaan aanpakken en hoe u dat gaat doen.

3.1 Kiezen

Welk probleem geeft u prioriteit? Bij uw keuze kunt u verschillende criteria gebruiken: u kunt het ernstigste probleem kiezen, of een probleem dat relatief snel is op te lossen of een probleem dat door de meeste ouders of kinderen wordt genoemd. Het is in ieder geval verstandig om te kiezen en niet te proberen alles tegelijk aan te pakken.

Wat is de belangrijkste oorzaak van het betreffende probleem? En wat is uw doel, wat wilt u bereiken? Het expliciet formuleren van oorzaak en doel maakt het makkelijker om gericht te kiezen uit de vele actievormen en verkeersmaatregelen die mogelijk zijn.

Welk probleem geeft u prioriteit?

PODOE

De PODOE-aanpak is een veelgebruikte methode om systematisch oplossingen te zoeken voor (verkeerskundige) knelpunten.

U definieert eerst het Probleem, doet onderzoek naar de Oorzaak, bepaalt het Doel, bedenkt (dan pas) Oplossingen en houdt achteraf een Evaluatie.

Door deze methode te volgen, voorkómt u de valkuil dat u uit de losse pols 'oplossingen' bedenkt en uitvoert, die wel leuk zijn, maar bij nader inzien geen echte oplossing bieden voor het betreffende probleem. In de VVN-handleiding *Van probleem naar oplossing* leest u meer over deze methodiek.

Tip

Zorg dat u een goede plattegrond van de hele wijk en van de directe school-omgeving bij de hand heeft. Daarop kunt u precies aanwijzen over welke plekken u het heeft.

Beïnvloeding van reisgedrag

Meer dan 95% van ons gedrag is gewoonte. Bijvoorbeeld de dagelijkse autorit naar werk of school. Kennis leidt zelden tot ander gedrag. Nieuwe ervaringen opdoen werkt veel beter. Door bijvoorbeeld mensen uit te nodigen om een keer op de fiets te gaan in plaats van met de auto, vergroot je de kans dat ze daarna vaker de fiets pakken. Meer tips voor de beïnvloeding van reisgedrag vindt u op www.kpvv.nl, zoekterm 'kpvv bericht 91'.

3.2

Oplossingen bedenken

Vervolgens kunt u aan de slag met het bedenken van oplossingen. U kunt bijvoorbeeld - samen met ouders en gemeente - een brainstorm houden. Daarbij bedenkt u eerst zoveel mogelijk verschillende soorten oplossingen, gericht op gedrag, infrastructuur, handhaving en educatie. Soms zullen eenvoudige maatregelen volstaan, die zonder veel omhaal kunnen worden uitgevoerd. Maar in veel gevallen vergt de verbetering van de verkeerssituatie rond scholen een creatieve, veelzijdige en langdurige aanpak.

U kunt een selectie maken van activiteiten en maatregelen die kansrijk en effectief lijken en passen bij het probleem, de oorzaak en uw doelstelling. U kunt bedenken in welke volgorde u de gekozen maatregelen en activiteiten het beste kunt uitvoeren en wie voor elke activiteit hoofverantwoordelijk is: de school, de verkeersouders, de gemeente of de politie.

Een logische opbouw van activiteiten is bijvoorbeeld:

- Informeren en motiveren van de ouders (zie pagina 26).
- Met de ouders afspraken maken over de verkeersafwikkeling (zie pagina 30).
- Deze afspraken communiceren (zie pagina 31).
- Naleving van de afspraken regelmatig controleren (zie pagina 34 en 59).
- En intussen werken aan verbeteringen van de infrastructuur (zie pagina 42).

Gezamenlijk gedragen plan

In Maarssen is uitgebreid onderzoek gedaan naar de verkeersveiligheid rond de basisscholen: een enquête onder de ouders, verkeersstellingen en observaties tijdens de schoolspits. 'De uitkomsten hebben we besproken in een werkgroep met de directie en de verkeersouders van de school, de gemeente en iemand van de wijkcommissie', vertelt de betrokken verkeerskundige. 'We benoemen dan de knelpunten, rubriceren ze en stellen prioriteiten: is fietsen op de stoep echt een groot probleem, of focussen we ons op foutparkeren? Ook brainstormen we over mogelijke oplossingen, waarna we met de gemeente een maatregelenpakket samenstellen. Dat bespreken we weer in de werkgroep. Op deze manier kom je tot een gezamenlijk gedragen plan'.

**DE BESTE
VERKEERSDREMPEL
IS
VRIENDELIJKHEID**

Loesje

Tips voor volhouders

- **Kies activiteiten waar u zelf in gelooft en die bij u passen.**
Een actie heeft alleen kans van slagen als u er helemaal achter staat. Vraag de medewerking van mensen die een bepaalde vaardigheid in huis hebben. De een is goed in actievoeren op straat, een ander in brieven schrijven, vergaderen met ambtenaren of het omgaan met geïrriteerde ouders.
- **Zorg voor variatie.**
Door een goede mix van activiteiten houdt u het leuk en treft u bij iedereen wel een keer een gevoelige snaar.
- **Neem niet teveel hooi op uw vork.**
Het is beter om een kleine actie goed uit te voeren, dan met een grootse actie de mist in te gaan. Houd rekening met de reacties van school, ouders, kinderen en buurtbewoners. Verwacht u redelijk wat medewerking of loopt het allemaal nogal stroef? Hoeveel mensen zijn bereid de handen uit de mouwen te steken? En hoe zit het met de financiën?
- **Blijf volhouden.**
Het temmen van de verkeerschaos vergt een lange adem. Acties hebben meestal slechts een beperkte tijd effect. Daarna moet u dus klaar staan met een vervolgactiviteit.

3.3 Financiën

Veel activiteiten draaien vooral om creativiteit en inzet. Maar soms is geld toch onmisbaar.

Meerdere provincies en stadsregio's hebben stimuleringsprogramma's voor de verbetering van de verkeersveiligheid rond basisscholen. Scholen die daaraan meedoen, kunnen rekenen op praktische en financiële hulp om actief aan de slag te gaan met verkeer. Zie pagina 69.

Veel gemeenten hebben een budget voor verkeerseducatie en verkeersactiviteiten. Meestal komt het er op neer dat de provincie of de stadsregio een deel van deze kosten betaalt, de zgn. bijdrageregeling. Het loont de moeite om uit te zoeken of uw gemeente een dergelijke voorziening heeft en hoe u in aanmerking kunt komen voor een bijdrage.

Actieve afdelingen van Veilig Verkeer Nederland ontvangen doorgaans projectsubsidie van de gemeente. Zij dienen een jaarwerkplan in en krijgen op basis daarvan een bijdrage. Vaak kunnen verkeersouders hierin meeliften.

Scholen hebben doorgaans een restrictief sponsorbeleid, om de onafhankelijkheid van het onderwijs te beschermen. Toch is bescheiden sponsoring (in geld of natura) vaak wel mogelijk.

3.4

Communicatie met ouders

Tip

Bedenk goed wie de meest geloofwaardige afzender is van uw boodschap. Dat kan de school zijn, of de verkeerswerkgroep, de medezeggenschapsraad, de ouderraad, de gemeente, de wethouder, de wijkraad of de politie. Of een combinatie van deze partijen.

Acties en maatregelen rond schoolverkeer staan of vallen met de medewerking van de ouders. Zij zullen hun gedrag moeten veranderen. Verkeersacties roepen – juist om die reden – bij veel ouders weerstand op. Hoe eerder u ouders de gelegenheid geeft om met u mee te denken, des te meer zij het gevoel kunnen krijgen dat het ‘hun’ actie is en des te kleiner de kans dat zij de hakken in het zand zetten.

Probeer dus van het begin af aan, bij alles wat u doet, goed te communiceren met alle ouders. Vraag ouders naar hun mening. Vertel hoever u bent met uw onderzoek en nodig ouders uit om mee te denken over oplossingen. Presenteer uw activiteiten altijd in positieve zin: ‘We willen dat onze kinderen veilig naar school kunnen komen’. Geef ouders altijd de gelegenheid om te reageren. Bij alle vormen van presentatie geldt: gebruik niet alleen tekst, maar ook beelden (foto’s, plattegronden, diagrammen, tekeningen).

Presenteer uw activiteiten altijd in positieve zin

Er zijn allerlei manieren waarop u de ouders kunt informeren over en betrekken bij uw activiteiten. Een enquête (zie pagina 20) is een uitstekende binnenkamer. Regelmatig een stukje in de schoolkrant ligt voor de hand. Soms richten verkeersouders een informatietafel in op het schoolplein. Zeker bij het uitgaan van de school hebben ouders wel even tijd voor een praatje. Zo’n zelfde vorm werkt ook goed tijdens het tienminutenspreekuur of tijdens een ouderavond.

‘Wij hebben een vaste verkeersrubriek in de schoolkrant. De ene keer geven we tips over fietsverlichting, een volgende keer doen we verslag van ons overleg met de gemeente.’ (verkeersouder)

4. Doe-het-zelfactiviteiten

Tip

Geef uw actie een pakkende naam. Dat geeft samenhang aan – op het eerste gezicht – uiteenlopende activiteiten en maakt de communicatie makkelijker.

De verbetering van de verkeersveiligheid rond school ligt voor een groot deel in handen van de ouders zelf. Veel kinderen, ouders en leerkrachten bedenken inventieve en fantasievolle acties, waarmee zij zelf het schoolverkeer veiliger maken.

Natuurlijk zijn daarnaast ingrepen in de infrastructuur vaak heel wenselijk. Maar zelfs met de meest welwillende gemeente kan het toch lang duren voordat die zijn gerealiseerd. Ouders en school hoeven daar niet op te wachten: ze kunnen alvast zelf aan de slag om de verkeerssituatie veiliger te maken.

In dit hoofdstuk hebben we voorbeelden van zulke acties voor u verzameld. U kunt zich laten inspireren bij het bedenken van activiteiten die passen bij uw school. Want elke situatie vraagt om een eigen aanpak en een eigen toonzetting.

4.1

Informeren en confronteren

Niet alle ouders hebben in de gaten wat hun eigen rol is in de verkeerschaos tijdens de schoolspits. En evenmin realiseren alle ouders zich dat zij de belangrijkste verkeersopvoeders van hun kind zijn. Het kan nuttig zijn om aan beide zaken expliciet aandacht te besteden.

Brief of folder

Een brief of folder is een eenvoudige manier om alle ouders te informeren en te adviseren.

Welkom op onze school

Ouders die hun kind voor het eerst naar de basisschool brengen, krijgen in Amsterdam West een folder met de oproep om hun kind lopend of op de fiets naar school te brengen. Ook wordt toegelicht waarom het voor kinderen zo belangrijk is om regelmatig actief aan het verkeer deel te nemen.

Welkom op onze school

Straks brengt u elke dag uw kleuter naar school. Ons advies: doe dat lopend of op de fiets. En gebruik die dagelijkse tochtjes om uw kind gewijs te maken in het verkeer. Door van jongs af aan iedere dag te oefenen, leert uw kind gaandeweg hoe het veilig aan het verkeer kan deelnemen. Zodat uw kind – als het wat ouder is – veilig zelfstandig op pad kan.

En wat ook fijn is: alle ouders en kinderen die lopend en op de fiets naar school komen, zorgen er samen voor dat de schoolomgeving rustiger en veiliger wordt.

Verkeer leren = oefenen & oefenen & oefenen

Veilig en zelfstandig deelnemen aan het verkeer is een complexe taak en vraagt heel veel oefening. Jarenlang. Eerst doet u alles samen, later kunt u uw kind stap voor stap meer vrijheid geven. Een paar tips:

Geef het goede voorbeeld

Uw kleuter kijkt bij u de kunst van het leven af. Zo leert het praten, zo leert het lopen en zo leert het de verkeersregels. Wat u doet, doet uw kind na.

Doe het samen. Het is belangrijk dat uw kind actief meedoet. Bepaal samen waar u gaat oversteken. Kijk samen naar 'de ene kant' – de andere kant – de ene kant. En beslis samen wanneer alles veilig is en u naar de overkant kunt. In rustige straten kunt u uw kind de gidsrol geven.

Heb geduld. Om verkeerssituaties te leren beoordelen, heeft een kind veel ervaring nodig. Hoe ver is die auto nog weg? Hoe hard rijdt-ie? U ziet het waarschijnlijk in één oogopslag, maar uw kind moet het allemaal nog leren.

Blijf alert. Kinderen zijn snel afgeleid. Een poes, de boom of een vriendinnetje aan de overkant van de straat trekken hun aandacht. Op zulke momenten letten ze niet op het verkeer en kunnen ze onverwachte dingen doen. Er is nog een reden om alert te blijven: kinderen zien en horen minder dan volwassenen. Omdat ze klein zijn, kunnen ze nog niet over auto's en andere obstakels heen kijken.

Daarnaast is het voor kinderen lastig om te beoordelen uit welke richting een geluid komt. Het kan dus gebeuren dat u een auto ziet en hoort aankomen, terwijl uw kind niets in de gaten heeft.

Neem de tijd. De dagelijkse wandeling of fietstocht naar school is een ideale manier om uw kind vertrouwd te maken met het verkeer. Het is gezellig, het is leerzaam en het kost wat extra tijd. Die tijd verdient zich later dubbel en dwars terug. Als uw kind ouder wordt en graag alleen op stap wil. Dan is het een hele geruststelling dat uw kind goed voorbereid in het verkeer komt.

Illustratie: Thomas Goud

Stap voor stap naar zelfstandigheid

4-6 JAAR Voor kleuters is 'zelf doen' heel belangrijk. Zij leren fietsen een beetje, maar ook moeilijk opstappen, bochten maken, remmen. Dat vraagt zoveel aandacht, dat zelf fietsen in druk verkeer nog niet verstandig is. Samen lopen is beter.

6-8 JAAR Als ze wat ouder worden, begrijpen kinderen beter wat verkeersregels zijn. Ook kunnen ze vaak al aardig fietsen, al blijft sturen en opletten een lastige

combinatie. Ga regelmatig samen te voet en op de fiets op stap en oefen vaardigheden als hand uitsteken en het aankijken van andere verkeerdeelnemers. Complexe verkeerssituaties kunnen kinderen op deze leeftijd nog niet overzien.

8-10 JAAR Rond deze leeftijd kennen kinderen al heel wat verkeersregels. Dat wil niet zeggen dat ze ze ook altijd foutloos toepassen. Blijf dus samen oefenen en

zoek daarbij steeds ingewikkelder verkeerssituaties op. Besteed ook aandacht aan moeilijke handelingen zoals hand uitsteken, omkijken en linksaf slaan.

10-12 JAAR Kinderen zijn nu oud genoeg om de verkeersregels te begrijpen en zich er aan te houden. Nieuwe situaties blijven spannend. Bepaal dus samen de routes die het kind wil gaan fietsen en bespreek de lastige punten.

Liefst in brochure

De Vrije School in Driebergen vroeg ouders over welke onderwerpen zij graag informatie zouden willen ontvangen. Ze konden meer dan één antwoord aankruisen.

Veilig vervoer	0%
Leren oversteken	24%
Training fietsbeheersing	14%
Veilig fietsen	53%
Voorrangsregels	36%
Gevaarlijke verkeerssituaties	52%
Voorbeeldgedrag	16%

De helft van de ouders wil deze informatie het liefst in een brochure ontvangen.

Ga eens door de knieën

In Bergen (L) ontvingen alle ouders aan het begin van het schooljaar een brief van de VVN-afdeling.

'U herkent het vast wel: de onveilige chaos die er is in het verkeer tijdens de haal-/ brengmomenten van onze school. Ga eens bij school door de knieën en bekijk de situatie eens op ooghoogte van een kind; het zal u verbazen hoeveel groter de chaos dan nog is. Veel (te veel) kinderen worden met de auto gebracht en gehaald, waardoor het een drukte van belang is in het verkeer bij school. (...)

Als u uw kind te voet of per fiets naar school brengt, draagt u een essentieel deel bij aan de verkeerseducatie van uw kind. Hoeveel verkeerslessen een kind op school ook krijgt, de meeste kennis doet een kind op door praktijkervaring. Het is belangrijk dat uw kind een flinke dosis praktijkervaring op zak heeft, als het straks per fiets zelfstandig naar het voortgezet onderwijs gaat en zelf situaties moet inschatten!'

Oefentips

Niet alle ouders weten hoe ze op een goede manier met hun kind kunnen oefenen in het verkeer. U kunt ouders concrete oefentips geven, afgestemd op de leeftijd van het kind. Daarbij kunt u eventueel gebruik maken van de *ouderinformatie* die Veilig Verkeer Nederland heeft ontwikkeld.

Er zijn tientallen bladen met oefeningen voor kinderen in onder-, midden- en bovenbouw. De bladen zijn geschikt voor plaatsing in de schoolkrant. Een andere optie is om een informatieblad – in aansluiting op een verkeersles – met de leerlingen mee naar huis te geven.

bij Stap Vooruit voor ouders van kinderen uit groep 4

Ouderinformatie

Tijdens de verkeerslessen hebben we in groep 4 aandacht besteed aan het oversteken bij verkeerslichten. De afspraken die we daarover met de kinderen hebben gemaakt, staan hieronder. Het is fijn als u daaraan ook aandacht besteedt als u met uw kind oversteekt bij verkeerslichten.

Oversteken bij voetgangerslichten

Tip

‘Wat goed werkt is om bij de informatieavond aan het begin van het schooljaar de dvd *Kinderen hebben eigen spelregels* te laten zien aan de ouders van de onderbouw. Op zo’n moment heb je alle ouders bij je. Andere scholen spelen de film af tijdens de wachttijd voor een rapportbespreking.’ (VVN-afdeling Bergen)

Film of foto’s

Een zelfgemaakte film of fotoserie kan een goede manier zijn om de verkeerssituatie voor school nadrukkelijk onder de aandacht te brengen van de ouders. U kunt de opnamen in de schoolkrant plaatsen of laten zien tijdens een ouderavond, als inleiding op een discussie over de aanpak van de problemen. Film of fotografeer op kinderooghoogte. En laat zo mogelijk kinderen aan het woord over hun ervaringen.

Ook wanneer u met ouders wilt praten over verkeersopvoeding en het belang van actieve verkeersdeelname door kinderen, kan beeldmateriaal een goed uitgangspunt vormen.

Ouderavond

Een ouderavond rond het thema verkeer kan een prima start zijn voor verschillende activiteiten. Zo’n avond biedt de mogelijkheid om ouders te informeren en direct te betrekken bij de verkeersproblemen rond de school.

U kunt ook gedragsregels met elkaar afspreken.

Het organiseren van een ouderavond is een vak apart. En het trekken van een flinke groep ouders ook. U kunt advies vragen aan een adviseur educatie van Veilig Verkeer Nederland of, via de school, aan de onderwijsbegeleidingsdienst. Een draaiboek voor het organiseren van een ouderavond *Veilig naar school, een zorg voor ons allemaal*, staat op www.vvn.nl.

‘Voor onze wijkveiligheidsavonden maken we foto’s van ouders die op de fiets tegen het verkeer in rijden met een kind achterop en één ernaast, foto’s van foutief parkeren etc. Samen met een film over de belevingswereld van een kind in het verkeer leveren die voldoende gespreksstof op voor de hele avond.’ (wijkagent)

In groepjes langs de foto’s

Op scholen die zich aansluiten bij het Verkeersveiligheidslabel, is een ouderavond over verkeer doorgaans een vast programmapunt. Een adviseur van de onderwijsbegeleidingsdienst vertelt hoe hij dat aanpakt: ‘Voorafgaand aan de avond maken de ouders van de verkeerscommissie actie-foto’s van verkeersknelpunten in de buurt. Deze worden op groot formaat afgedrukt en opgehangen.’

‘We beginnen de avond met de dvd *Kinderen hebben eigen spelregels*. Aansluitend ga ik met de ouders in op het belang van verkeerseducatie, verkeersveilig gedrag en de voorbeeldfunctie van ouders. Daarna stelt de nieuwe verkeerscommissie zich voor en vertellen we kort iets over het Verkeersveiligheidslabel. De ouders gaan daarna in groepjes langs de foto’s. Ze bespreken elke situatie, doen suggesties voor verbeteringen, maar overleggen ook hoe je je kinderen kunt leren veilig langs zo’n knelpunt te komen. We sluiten af met de uitwisseling van alle tips en met afspraken voor het vervolg.’

Gewenste situatie nagebootst

Leerlingen van de Ichtusschool in Baambrugge hebben zelf hun ouders, automobilisten en de gemeente geïnformeerd over de gewenste gang van zaken bij het brengen en halen. Eerst hebben zij de grootste knelpunten in

kaart gebracht en bedacht hoe deze kunnen worden opgelost. Daarna hebben ze, samen met ouders en leerkrachten, de gewenste situatie op straat nagebootst. 'Verboden' parkeerplekken voor school blokkeerden ze met afzetlint. Op veelgebruikte oversteekplekken schilderden ze zebrastralen en fietsroutes werden voorzien van getekende fietsjes. Op meerdere plekken in het dorp attendeerden knalgele rijwielen de passerende automobilisten op fietsverkeer.

De leerlingen maakten overal foto's van, die ze een dag later tijdens een ouderavond via posters en powerpoint presenteerden aan hun ouders. De gemeente ontving een rapport van de leerlingen, met het verzoek om medewerking aan definitieve maatregelen. De jongere leerlingen maakten een krant met interviews over de verkeerssituatie rond de school.

'De leerkrachten maken foto's en films van de verkeersactiviteiten met de kinderen. Die laten ze op de ouderavond zien. Daar komen ouders altijd op af.'

(verkeersouder, Amsterdam)

4.2

Afspraken maken

Op diverse scholen hebben ouders, in goed overleg met de directie, gezamenlijk een aantal gedragsregels opgesteld en met elkaar afgesproken om zich daaraan te houden. Voor nieuwkomers geldt: als je je kinderen hier op school wilt hebben, dan zijn dit de regels. Het is een afspraak van iedereen met iedereen, waarop men elkaar onderling kan aanspreken.

U kunt bijvoorbeeld afspraken maken over:

- de rijrichting in de straat tijdens de schoolspits,
- de plekken waar ouders hun auto wel en niet mogen parkeren,
- het autovrij houden van de straat voor school,
- de plek waar lopende en fietsende ouders kunnen wachten,
- deelname aan een klaarovergroep (verkeersbrigade).

Probeer ouders én kinderen zo veel mogelijk te betrekken bij het maken van de afspraken. Daarmee vergroot u het draagvlak en dus de kans van slagen. U kunt de afspraken vervolgens verspreiden via de schoolkrant en de schoolgids. Parkeerafspraken kunt u ook kenbaar maken via een groot bord op het schoolplein en via folders die u uitdeelt bij het in- of uitgaan van de school. Ondersteun de regels door foto's, tekeningen of kaartjes.

Ondersteun de regels door foto's, tekeningen of kaartjes

Sinterklaas rijdt de goede kant op

Op de straat voor basisschool De Bonte Stegge in Dalfsen was het tijdens de schoolspits erg onoverzichtelijk: auto's konden elkaar nauwelijks passeren en gebruikten de opritten van bewoners om te keren.

Een onofficieel eenrichtingverkeer bleek een eenvoudige en effectieve oplossing. 'We hebben de rijrichting zo gekozen dat de kinderen aan de kant van de school uitstappen', vertelt één van de verkeersouders. 'De maatregel is in gebruik genomen door Sinterklaas: die kwam dat jaar van de goede kant aanrijden. Verder staat de afspraak in de schoolgids.'

Brigadieren met z'n allen

Ouders kunnen zelf zorgen voor een veilige oversteekplaats door een verkeersbrigade te vormen. Verkeersbrigadiers worden opgeleid en aangesteld door de politie en ontvangen de bevoegdheid om het stopteken te geven. De gemeente zorgt doorgaans voor de verzekering en de aanschaf van jassen en stopborden. Soms maken brigadiers gebruik van slagbomen of een extra verkeerslicht dat alleen zij kunnen bedienen. Meer informatie staat op www.verkeersbrigadiers.org.

Het vinden van voldoende vrijwilligers is niet altijd eenvoudig. Een school in Biltoven heeft daar iets op gevonden: 'Wij 'verplichten' de ouders waarvan de kinderen gebruik maken van de brigadiers om mee te draaien, vanaf het moment dat hun kinderen in groep 5 zitten', vertelt de officemanager van de school. 'Verreweg de meeste ouders doen dat ook gewoon. En omdat er zoveel ouders meewerken, is het een kleine moeite. Je hoeft maar drie keer per jaar.'

*'Herhaling is het sleutelwoord.
Mensen vergeten het gewoon weer
en er komen nieuwe ouders bij.
Dus moet je blijven herhalen.'*
(verkeersouder Leeuwarden).

4.3

Afspraken onderhouden

Afspraken maken is niet moeilijk, ze naleven vaak wel. Draagvlak is hierbij het toverwoord. Als de onderlinge sfeer goed is en de afspraken echt 'van de ouders' zijn, zullen ouders elkaar er makkelijk op aanspreken. Daarnaast zijn er allerlei activiteiten te bedenken om de ouders op een positieve manier bij de les te houden. Bijvoorbeeld door de afspraken zichtbaar te maken op straat. En door ouders en kinderen te belonen als ze zich aan de afspraken houden.

Afspraken zichtbaar maken

Het kan enorm helpen als u de afspraken zichtbaar maakt. Dat kunt u doen met zelfgemaakte affiches, borden, pionnen en wat u verder maar weet te bedenken.

Pionnen

De conciërge van de Montessorischool in Arnhem zet iedere ochtend een rij pionnen op de rand van het trottoir voor de school om aan te geven dat auto's daar niet mogen parkeren. 'Het is heel effectief', is de ervaring van de verkeersouders. 'Via het maandelijkse nieuwsblad herinneren we de ouders regelmatig aan de afspraak.'

De ramen spreken

Met de flyeractie 'Lopen is veilig en fijn, parkeer op het Valkeniers- of Schoolakkerplein' roept de Laurentiuschool in Breda de ouders op om het laatste stukje naar school te lopen. 'De tekeningen zijn gemaakt door leerlingen van groep 3 en 4', vertelt één van de verkeersouders. 'We delen ze uit aan alle ouders die met de auto komen. Dat doen we samen met leden van de ouderraad en de wijkagent. Buurtbewoners kunnen posters met dezelfde tekst voor het raam hangen. Zo hopen we de ouders te bewegen om even verderop te parkeren.'

lopen is veilig en fijn!
Parkeer op het Valkeniers- of Schoolakkerplein!

Laurentiuschool en buurtbewoners

Gegarandeerd op de hoogte

Een leuke manier om afspraken te communiceren is via een zelfontworpen verkeersbord. Allereerst is er een ontwerpwedstrijd, waaraan alle kinderen van school (of van een bepaalde groep) kunnen meedoen. Daarna is er een verkiezing van het mooiste ontwerp en tenslotte de feestelijke onthulling. Tegen die tijd zijn gegarandeerd alle kinderen én alle ouders op de hoogte van de nieuwe afspraken.

Basisschool 't Hout, Helmond

Oosterhoogebrugschool, Groningen

'Ouders en kinderen die lopend en met de fiets kwamen, werden door de gemeente Houten getrakteerd op een warme muts of sjaal om te stimuleren om ook bij kouder weer de auto te laten staan. De kinderen kregen een sleutelhanger met een smile erop, een smile om blij te zijn met de veilige schoolomgeving.' (nieuwsbrief St. Michielschool, Schalkwijk)

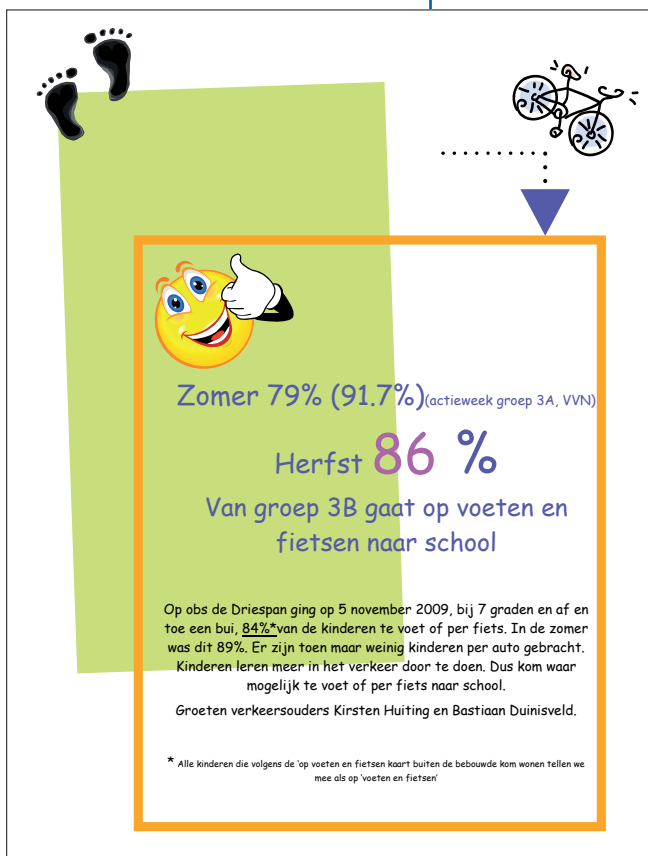
Beloning voor lopen en fietsen

Een positieve en effectieve activiteit is het belonen van kinderen en ouders die lopend en op de fiets naar school komen. Dat kan eenvoudig met een klein cadeautje of uitgebreider in de vorm van een wedstrijd. Hiervoor zijn verschillende kant-en-klare actievormen beschikbaar, die er allemaal op neer komen dat lopende en fietsende kinderen punten krijgen. Op die manier kunnen klassen, maar ook scholen met elkaar een competitie houden of een zelfbedacht streefdoel proberen te halen. Deze werkwijze wordt gevolgd in de Stickeractie van Veilig Verkeer Nederland, de Groene Voetstappen van het Klimaatverbond en de Verkeerssling®. Natuurlijk kunt u ook zelf een spaar- en beloningsactie bedenken.

Drie maal per jaar een telling

'De actie *Op voeten en fietsen naar school* loopt bij ons het hele jaar door', vertelt de verkeersouder van basisschool De Driespan in Harkstede (Gr).

'We zijn begonnen met een enquête onder alle ouders. Daarna hebben we een nulmeting gedaan. 80% van de kinderen bleek te voet en op de fiets te komen. Vervolgens hebben we in een brief en via de nieuwsbrief een oproep gedaan aan alle ouders om te voet en op de fiets te komen. Ook hebben we de *Op voeten en fietsen naar school advieskaart* uitgereikt en in alle klassen opgehangen. In vrijwel elke nieuwsbrief besteden we aandacht aan verkeer. We benadrukken daarbij steeds dat kinderen meer leren over het verkeer door zelf te lopen en te fietsen. Om alle fietsen te herbergen, heeft de gemeente extra stallingsruimte aangelegd. We doen drie maal per jaar onverwachts een telling. Iedere klas krijgt via het digitale schoolbord meteen de eigen score door, plus die van de hele school. We zitten nu op 93% lopende en fietsende kinderen. Er zijn zelfs een paar klassen die 100% scoren.'

Groene, gele en rode kaarten

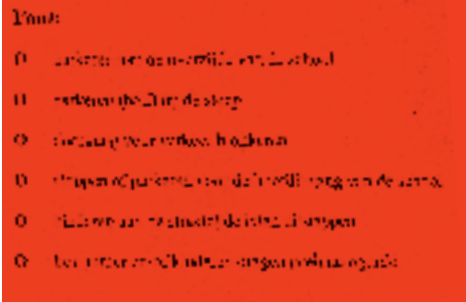
‘We spreken de ouders regelmatig aan op hun parkeergedrag, zowel via de schoolkrant als direct op straat. Als je uitlegt dat het gaat om de veiligheid van hun kinderen begrijpen ze het meestal wel.’

(verkeersouder Dalfsen)

Het uitdelen van groene, gele en rode kaarten is een beproefde activiteit, maar niet iets om als eerste middel in te zetten. Het vraagt ook de nodige vaardigheid om te zorgen dat de actie het gewenste effect heeft.

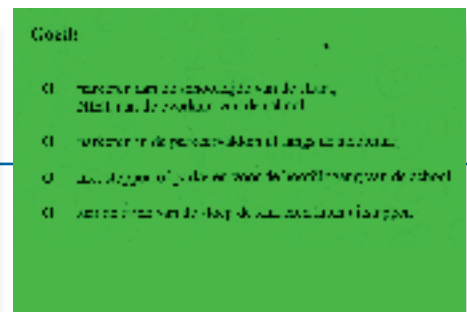
Een paar algemene tips:

- Overleg van tevoren goed met de schooldirectie.
- Zorg voor een duidelijke en geloofwaardige afzender: de medezeggenschapsraad, directie, verkeerscommissie, verkeersbrigade of politie.
- Bedenk goed wie de kaarten uitdelen. Zoek mensen die dit met flair en humor kunnen doen, dat heeft doorgaans het meeste effect. Schakel alleen kinderen in wanneer het echt hún actie is en ze zelf graag willen. Zorg altijd voor volwassen rugdekking.
- Bedenk een passend opschrift. Bijvoorbeeld een mini-enquête, aanwijzingen voor alternatieve parkeermogelijkheden of een kindertekening.
- Oefen zonodig van tevoren. Advies van een politieagent: ‘Je kunt het beste eerst iemand tegemoet komen (‘Ik kan me voorstellen dat u haast heeft...’), en ruimte geven om z’n gal te spuien. Vervolgens op een positieve manier zeggen wat de bedoeling is (‘We willen de schoolgang veiliger maken voor alle kinderen...’) en heel concrete tips geven waar iemand wél kan parkeren.’

Prima taakverdeling

Op basisschool De Schakel in Leersum houden verkeersouders, leerlingen van groep 6/7 en de wijkagent jaarlijks een bonnenactie tegen onder andere foutparkeren. ‘Bij het uitreiken hebben we een prima taakverdeling’, vertelt de verkeersouder. ‘De leerlingen delen de groene bonnen uit, de wijkagent neemt de rode bonnen voor zijn rekening. We herhalen de actie ieder jaar. De kinderen zijn al weer druk bezig met het maken van nieuwe bonnen.’

4.4

Andere verkeersactiviteiten

Het maken en onderhouden van afspraken met de ouders is effectief, maar vergt een lange adem. Daarnaast kunnen school en verkeersouders ook allerlei andere verkeersactiviteiten organiseren. Bijvoorbeeld een bliksemactie op straat, een actiedag of -week rond verkeer, een fietskeuring of een wijk-schouw met de gemeente.

Oranje voetstappen

Uit de enquête onder ouders van de Vullerschool in Gorssel kwamen enkele verkeersknelpunten prominent naar voren. Om daar aandacht voor te vragen, plaatste het verkeersteam op zeven kruispunten grote oranje voetstappen. Alle kinderen maakten in de klas kleine voetstapjes, die ze de volgende ochtend, op weg naar school, op één van de grote voetstappen hebben opgehangen. 'De actie heeft veel gesprekjes in de klas en thuis opgeleverd. En met de gemeente zijn we die dag langs drie knelpunten gelopen om ze te bespreken.'

Mijn verkeerswens is dat ik naar school vlieg.

Tekening van Lotte, groep 1/2

Mijn verkeerswens is dat auto's voortaan onder de grond rijden.

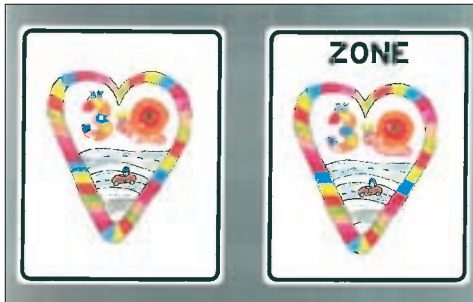
Tekening van Anne, groep 4

Verkeerswensen

Rond de Laurentiuschool in Breda zijn een aantal onveilige en onoverzichtelijke plekken. 'We wilden graag op een positieve manier aandacht vragen voor deze knelpunten', vertelt een lid van de verkeerscommissie. 'We hebben aan de kinderen gevraagd om te tekenen wat ze graag anders zouden willen. Nou, daar wisten ze wel raad mee. Prachtige oplossingen kwamen er uit: een slagboom voor het zebrapad ('zodat auto's ECHT stoppen'), alle auto's door tunnels laten rijden en een superman die je helpt om veilig over te steken. In elk leerjaar hebben de kinderen zelf één tekening uitgekozen. Van de acht winnende wensen hebben we ansichtkaarten laten drukken.'

De eerste set kaarten is aangeboden aan de wethouder en de wijkagent. 'Dit contact met de wethouder hebben we meteen een vervolg gegeven', aldus de verkeersouder. 'Samen met de ouders hebben we een knelpuntenkaart gemaakt. Later zijn we met verkeersambtenaren op stap geweest om alle punten te bekijken. Een paar plekken kunnen met een kleine ingreep worden verbeterd. Andere punten kan de gemeente hopelijk in latere verbeterplannen meenemen.'

Langzaam bij onze school

Als uw school in een verblijfsgebied ligt, kunt u passerende automobilisten extra attenderen op de snelheidslimiet. U kunt bijvoorbeeld - samen met omwonenden - alle klinko's in de straat voorzien van een 30 km-sticker. Verkeersouders van de Ichthusschool in Baambrugge verbouwden een auto tot uithangbord van hun actie. Natuurlijk kunt u ook kinderen vragen om een bord te ontwerpen. Dat levert prachtige resultaten op, zoals bijgaand bord van een leerling van basisschool De Boogerd in 't Goy.

Fietsverlichting

Het controleren van fietsverlichting is een nuttige en overzichtelijke actie. Eventueel kunt u er nog meer activiteiten aan vast knopen, zoals een modeshow met opvallende kleding. Tips en ideeën vindt u in de VVN-handleiding *Laat je zien*.

Gedragbeïnvloeding schoolomgeving

Steeds nieuwe boodschap

In Geldermalsen hebben scholen het beheer over campagneborden. In het frame kan de school steeds nieuwe boodschappen bevestigen. Dat kunnen kant-en-klare affiches zijn, maar ook zelfontworpen posters. Zo hangt er steeds iets actueels, zonder dat het erg duur wordt.

Voorbeeld

Kinderen leren het meest van het (goede of foute) voorbeeld dat volwassenen geven. In Alphen a/d Rijn heeft de gemeente daarom dit verzoek bij enkele verkeerslichten geplaatst.

Extra opletten

In Hoorn is ieder jaar na de zomervakantie een grote actie, waarbij automobilisten staande worden gehouden door politie en leerlingen van de basisschool. De leerlingen vragen de automobilisten om extra te letten op

schoolgaande kinderen. Ze geven iedere bestuurder een flyer mee om thuis nog eens na te lezen, en een rolletje pepermunt als bedankje voor de aandacht.

De actie is een initiatief van de lokale afdeling van Veilig Verkeer Nederland. 'Al vroeg in het voorjaar beginnen we met de voorbereiding', vertelt de voorzitter van VVN. 'In het verkeersouderoverleg vraag ik welke scholen mee willen doen. De verkeersouders overleggen dit vervolgens zelf met de school. Op ieder school zoekt men acht leerlingen van groep 7 die mee willen doen. De actie wordt nog voor de zomervakantie doorgepraat met de kinderen. Ze kunnen dan ook alvast de tekst thuis oefenen, waarmee ze tijdens de actie zelf de automobilisten aanspreken.'

De actie is direct na de vakantie. 'Per school voeren we een kwartier actie tussen kwart over acht en kwart over negen. We hebben twee mini-spandoeken, die de leerlingen twee aan twee vasthouden. De andere vier leerlingen spreken

de automobilisten aan, die de politie staande houdt. We zorgen dat er ook altijd iemand van Veilig Verkeer Nederland aanwezig is.'

De actie staat van tevoren aangekondigd op de gemeentepagina van het huis-aan-huisblad. Ook na afloop stuurt men nog een keer een bericht, met zelfgemaakte foto's. 'Dat wordt altijd op prijs gesteld en vergroot de kans dat er een week later nog een keer aandacht is voor de actie. Ook op die manier bereiken we veel automobilisten.'

Beste automobilist, metserijder en bus- of vrachtwagenchauffeur,

Deze week zijn in onze stad Hoorn de scholen weer begonnen. Na een periode van 6 weken zullen wij weer moeten wennen aan al het verkeer op onze route van huis naar school en terug.

Wij gedragen ons ook onvoorspelbaar door onverschillen met en onverschillen van de verkeersregels. Wij schatten afstand en afstand van verkeersdeelnemers niet altijd goed in.

Daarom vragen wij u:

- Houd met uw afstand rekening met ons als wij oversteken.
- Neem voldoende afstand als u ons passeert als wij met de fiets naar school gaan.
- Stop tijdig bij zebra's en verkeerslichten.
- Let vooral bij het rechts af slaan op fietsende kinderen naast uw voertuig en op lopende kinderen, die recht door willen.
- Parkeer uw voertuig niet op de stoep bij school, maar zoek een goede parkeerplaats.
- Geef duidelijk aan, wat u gaat doen in het verkeer.

Bedankt dat u even tijd voor ons hebt en voor uw bereidwilligheid om voor een duidelijke en veilige route-verkeersdeelnemer te zijn.

De schoolkinderen van de gemeente Hoorn.

5. Ruimtelijke ordening

Bundeling voorzieningen

Veel gemeenten kiezen voor bundeling van enkele basisscholen en andere kindervoorzieningen, zoals een kinderdagverblijf en een naschoolse opvang. De bijbehorende parkeerproblemen zijn soms op te lossen door een combinatie met voorzieningen die afwijkende spijtijden hebben, zoals winkels, een sporthal, wijkcentrum, bibliotheek of kerk. Dat maakt het mogelijk om ruime parkeervoorzieningen aan te leggen die intensief worden benut: 's morgens door ouders, overdag door bezoekers van het winkelcentrum en de bibliotheek, 's avonds en in het weekend door sporters en kerkgangers.

Een goede ruimtelijke planning kan veel verkeersleed voorkomen. Daarbij gaat het onder andere om de vraag op welke plek in een wijk een basisschool wordt gebouwd en hoe de directe omgeving wordt ingericht. Bij nieuwbouwplannen van scholen staat de verkeersafwikkeling niet altijd prominent op de agenda. Toon dus vanuit school en verkeersoudergroep in een zo vroeg mogelijk stadium betrokkenheid en probeer – samen met de afdeling verkeer van de gemeente – verkeersveiligheid te agenderen.

Aandachtspunten bij nieuwbouw

Hieronder vindt u een aantal zaken waar u op kunt letten en vragen over kunt stellen.

Locatie

- Heeft de school een wijk- of een regiofunctie?
- Wordt de school geclusterd met andere voorzieningen?
- Hoe ligt de school ten opzichte van de woningen van de leerlingen in de nabije en wat verdere toekomst?
- Hoe flexibel kunnen school en gemeente inspelen op fluctuaties in de bevolkingssamenstelling van de wijk? Is er ruimte voor uitbreiding op dezelfde locatie of moeten er bij een onverwacht grote toeloop elders in de wijk noodlokale komen? Wat betekent dat voor de verkeersveiligheid op de school-thuisroutes en rond de school?

Zijn er veilige en directe routes voor voetgangers en fietsers?

Bereikbaarheid

- Beschouwt de gemeente massaal autogebruik voor het brengen en halen als onvermijdelijk en zorgt ze dus voor uitstekende bereikbaarheid per auto? Of geeft de gemeente voorrang aan voetgangers en fietsers en probeert ze het autogebruik te ontmoedigen?
- Via welke routes kunnen auto's de school bereiken? Zijn de straten daar geschikt voor?
- Zijn er vanuit verschillende richtingen veilige en directe routes voor voetgangers en fietsers?
- Hoe worden de kruispunten op deze loop- en fietsroutes ingericht?

Kencijfers voor fietsparkeren

Het Fietsberaad heeft, in overleg met het CROW, fietsparkeerkencijfers voor basisscholen opgesteld. Voor scholen tot 250 leerlingen is het advies om 4,3 fietsparkeerplekken per tien leerlingen aan te leggen. Scholen met 250 tot 500 leerlingen hebben er 5,0 per tien leerlingen nodig. Voor nog grotere scholen geldt een cijfer van 6,2 per tien leerlingen. Meer informatie vindt u op www.fietsberaad.nl, zoekterm 'fietsparkeerkencijfers'.

Afwikkeling brengen en halen

- Waar komt de ingang van de school? Is het mogelijk om het schoolplein via meerdere ingangen toegankelijk te maken, waarbij één ingang is gereserveerd voor lopende en fietsende kinderen?
- Is er plaats gereserveerd voor de fietsen van de leerlingen? Met hoeveel fietsen houdt men rekening? Is dat voldoende?
- Is er voldoende wachtruimte voor lopende en fietsende ouders?
- Hoe wordt voorkomen dat voetgangers en fietsers last hebben van het autoverkeer?
- Hoe wordt het autoparkeren geregeld, zowel kiss & ride als langer parkeren?
- Gaan veel kinderen naar de voor- en naschoolse opvang? Hoe worden die gebracht en opgehaald? Moet daar iets voor worden geregeld?

In het autoluwe centrum

Het stedenbouwkundig uitgangspunt van de wijk Stadshagen in Zwolle was om scholen en andere voorzieningen te concentreren rond het autoluwe centrum van de wijk. Voor de scholen geldt het uitgangspunt dat één kant van de school autoluw is en dat fietsers en auto's zoveel mogelijk gescheiden routes hebben. 'Bij basisschool De Krullevaar is dat goed gelukt', vertelt een verkeersmedewerker van de gemeente. 'De school ligt direct aan het fietspad. Ouders die met de auto komen, moeten aan de overkant van het water parkeren en het laatste stuk lopen. Veel leerlingen komen dan ook te voet of op de fiets. Er is een ruime fietsenstalling.'

6. Infrastructuur

Duurzaam Veilig

Voor de verkeerskundige inrichting van openbare wegen geldt Duurzaam Veilig als richtinggevend principe. Wegen moeten zo zijn ingericht, dat menselijke fouten niet direct leiden tot ongevallen en dat eventuele ongevallen niet ernstig zijn. Dit is te bereiken door snel- en langzaam verkeer te scheiden in plaats of tijd (bijvoorbeeld door aparte fietspaden langs 50 km-wegen en verkeerslichten op oversteekplaatsen) of door het verminderen van de onderlinge snelheidsverschillen (bijvoorbeeld door een snelheidslimiet van 30 km in woonwijken).

In de Wegenverkeerswet (Besluit Administratieve Bepalingen inzake het Wegenverkeer, kortweg BABW) staan de eisen waaraan wegen moeten voldoen. Daarnaast gebruiken gemeenten de handboeken van het CROW, Kenniscentrum voor verkeer, vervoer en infrastructuur. Daarin staan praktische aanbevelingen en voorbeelden voor de inrichting van straten en wegen.

Rond basisscholen is meestal sprake van een combinatie van knelpunten: te veel auto's, te weinig parkeerruimte, fietsers en voetgangers die met auto's en met elkaar in conflict komen en allerlei (vooral voor kinderen) onoverzichtelijke situaties.

Infrastructurele maatregelen kunnen verschillende doelen hebben:

- het veiliger maken van de situatie voor voetgangers en fietsers,
- het in goede banen leiden van het schoolgerelateerde autoverkeer,
- en het reguleren van doorgaand verkeer.

6.1 School-thuisroutes

Het spreekt vanzelf dat kinderen veilig te voet en op de fiets op school moeten kunnen komen. Veilige routes maken de keuze voor de fiets of benenwagen (in plaats van de auto) bovendien een stuk aantrekkelijker. En dagelijks lopen of fietsen (al dan niet onder begeleiding) is voor kinderen dé manier om ervaring op te doen in het verkeer.

Richtlijnen voor routes

Voor loop- en fietsroutes naar school gelden de volgende richtlijnen:

- Zoveel mogelijk autovrij: via brede stoepen, achterpaden, fietspaden en informele doorsteekjes kunnen soms heel wat gevaarlijke punten worden omzeild.
- Overal trottoirs of autovrije stroken (langs woonerven), die ook echt bruikbaar zijn en dus niet vol staan met auto's of andere obstakels.
- Langs ontsluitingswegen altijd trottoirs en vrijliggende fietspaden.

'In onze gemeente ligt een prima fietsroutenetwerk, met grotendeels ongelijkvloerse kruisingen over de drukke wegen. Het enige wat ontbrak, was een goede aansluiting bij de scholen. Die plekken zijn we nu aan het verbeteren.'

(verkeerskundige gemeente Maarssen)

- Doorzicht tussen stoep en straat, zodat kinderen en automobilisten elkaar tijdig kunnen zien.
- Beveiliging van de plaatsen waar het kinderroutenetwerk kruist met verblijfsstraten, door middel van een drempel of 'oren' aan de stoep.
- Beveiliging van de oversteekplaatsen over ontsluitingswegen volgens de richtlijnen hieronder.

(Bron: CROW-handboek Ontwerpen voor kinderen en Childstreet2009)

Langs autoluwe wegen

In Raalte verbindt een uitgebreid netwerk van fietsroutes alle wijken met elkaar en met het centrum. De routes lopen langs vrijliggende fietspaden en autoluwe straten. Dat laatste bereikt de gemeente onder andere door het aanbrengen van 'knippen' en het instellen van wisselend eenrichtingverkeer voor auto's. De hoofdfietsroutes hebben voorrang op kruisend verkeer. Op al deze kruisingen liggen stevige drempels. Onder enkele drukke wegen zijn fietstunnels aangelegd. In Raalte is het dus wel heel aantrekkelijk om op de fiets naar school te komen.

Richtlijnen voor oversteekplekken

Oversteken over een drukke weg is voor kinderen een hele opgave. Belangrijke inrichtingsmaatregelen zijn:

- Zorgvuldige keuze van de locatie: op een logische plek in de loop- en fietsroutes van de kinderen.
- Goede zichtbaarheid van de oversteekplek voor naderende automobilisten.
- Goed uitzicht vanaf kinderooghoogte. Dus geen geparkeerde auto's, glasbakken, reclameborden e.d. in de buurt van de oversteekplek.
- Vluchtheuvel, op belangrijke schoolroutes minimaal 2,5 meter breed, zodat kinderen 'in twee keer' kunnen oversteken.
- Effectieve snelheidsremmer, liefst een plateau, eventueel een versmalling.
- Rijbaanversmalling ter hoogte van de oversteek tot 3 - 4,5 meter per rijstrook, zodat auto's elkaar niet kunnen inhalen.
- Zebrapad in combinatie met een goede snelheidsremmer, zoals een plateau, drempel of versmalling.
- Voetgangerslicht bij een verkeersintensiteit van meer dan circa 7.500 voertuigen per etmaal. Korte wachttijd en royale groentijd, zodat ook kleine kinderen veilig aan de overkant kunnen komen. *(Bron: Veilig Verkeer Nederland)*

Rekening houden met kinderen

Het is zinvol om kinderen te betrekken bij het kiezen van voorzieningen.

Zaken om rekening mee te houden zijn onder andere:

- Het lagere gezichtspunt van kinderen: hun uitzicht kan worden belemmerd door laaghangende verkeersborden, reclameborden, struiken en geparkeerde auto's. Kinderen hebben ook minder overzicht over bijvoorbeeld een kruispunt.
- De mindere koersvastheid: kinderen hebben meer last van hobbels en kuilen, ze hebben meer fietsruimte nodig en vinden het eng om te moeten uitwijken voor geparkeerde auto's.
- De beperkte ervaring: kinderen hebben bijvoorbeeld veel tijd nodig om te wennen aan nieuwe verkeerssituaties.
- Het beperkte inzicht in complexe situaties: linksaf slaan of oversteken zonder vluchtheuvel kan voor kinderen een hele opgave zijn.
- De behoefte aan duidelijkheid: het is voor kinderen erg prettig als er een helder onderscheid is tussen rijbaan, fietspad en trottoir.

Zebrapaden, ook in 30 km-gebieden

Lange tijd is er discussie geweest of zebrapaden wel thuishoren in een 30 km-gebied. Dergelijke voorrangsregelingen zouden daar niet nodig zijn, omdat snelheid en intensiteit van het autoverkeer in principe laag genoeg zijn. Veel verkeersouders denken daar anders over. Ze ervaren dagelijks dat er op veel 30 km-straten te hard wordt gereden en dat de verkeersintensiteit soms hoog is. Gelukkig is deze controverse opgelost. In de nieuwe wegenverkeerswet (zie ook pagina 42) staat expliciet vermeld dat zebrapaden in verblijfsgebieden wél zijn toegestaan. Voor de liefhebbers: BABW, hoofdstuk 4, paragraaf 2, artikel 9.

Verkeersveiligheid staat voorop

Basisschool De Bonte Stegge in Dalfsen ligt aan een druk kruispunt, ingericht als 30 km-gebied met een geelgekleurd plateau. Daar bovenop is nu – op verzoek van de school – een zebepad aangelegd. In de toekenningsbrief schrijft de gemeente:

“Wij hebben gekozen voor een voetgangersoversteekplaats (VOP) op deze locatie, omdat hier dagelijks veel kinderen en bezoekers van de Trefkoele en de bibliotheek oversteken. Een VOP past binnen het wegbeeld ter plaatse. Door de relatief hoge snelheden van het gemotoriseerd verkeer en verkeersdrukke in ochtend- en avondspits kunnen personen niet makkelijk de weg oversteken. Een geconcentreerd oversteekpunt heeft een absolute meerwaarde en draagt zeker bij aan de verkeersveiligheid.”

Extra attentie

Reguliere oversteekvoorzieningen, zoals zebrapaden, blijken niet altijd afdoende. In diverse gemeenten is men op zoek naar mogelijkheden om de automobilist extra te attenderen op overstekende voetgangers. Dat kan bijvoorbeeld met kleurig straatmeubilair of met knipperende lichten.

Opvallende oversteek

In gemeenten waar schoolzones zijn aangelegd (zie pagina 50) kunnen ook belangrijke oversteekplekken op de schoolroutes van kleurrijke paaltjes worden voorzien. Dit gebeurt onder andere in Utrecht.

Knipperende leds in het zebrapad of op een verkeersbord zorgen voor extra oplettendheid van automobilisten. De leds kunnen op verschillende manieren worden geactiveerd: via een meldknop, via een mat in het voetpad of via een tijd klok, die de lichten activeert tijdens de schoolspits.

6.2

School in verblijfsgebied

Richtlijnen

Voor de ingang van de school in een verblijfsgebied gelden de volgende richtlijnen.

- Eerste keus: maak het gebied voor school autovrij (en tref aanvullende maatregelen in de directe omgeving).
- Tweede keus: richt de straat in als schoolerf.
- Derde keus: richt de straat in als verblijfsstraat. Dwing 30 km af met dremfels; stel een parkeer- en stopverbod in tot 100 meter van de uitgang, zodat er vrij zicht blijft tussen stoep en straat.

Bron: CROW-handboek Ontwerpen voor kinderen

Autovrije straat voor school

Het permanent of tijdelijk autovrij maken van de straat voor school lost veel problemen op, althans in de directe omgeving. Er is ruimte om fietsen neer te zetten, ouders en kinderen kunnen in alle rust op elkaar wachten en op hun gemak op de fiets stappen.

Een permanent autovrije ingang lukt vooral in nieuwbouwsituaties (zie bijvoorbeeld pagina 41). De instelling van een inrijverbod tijdens de schoolspits blijkt soms ook in bestaande situaties haalbaar. Dit kan geregeld worden met borden of door de straat fysiek af te sluiten.

Randvoorwaarden voor een permanente of tijdelijke afsluiting

- De school ligt aan een rustige straat zonder doorgaande verkeersfunctie.
- Er zijn alternatieve routes om de wijk in en uit te komen.
- Er zijn mensen (brigadiers, ouders, conciërges, leerkrachten) die de versperring willen neerzetten en weer opbergen.
- De gemeente en de politie gaan akkoord. De gemeente kan een officiële vergunning afgeven. De juridische regeling is vergelijkbaar met de afsluiting van een marktterrein.
- De omwonenden gaan akkoord. Met mensen die in de straat wonen kunt u afspreken dat ze – stapvoets – door mogen rijden. Het is raadzaam om ook bewoners uit omliggende straten tijdig te informeren.
- U moet nadenken over de gevolgen die de maatregel heeft voor omliggende straten. Combineer deze maatregel dus altijd met heldere parkeerafspraken met de ouders.

Paaltjes

De straat voor basisscholen Het Kompas en De Vink in Voorschoten is tijdens de schoolspits afgesloten met paaltjes. De conciërges van de scholen zorgen dat de paaltjes op tijd omhoog staan. Alle bewoners hebben een sleutel, zodat ze de straat in- en uit kunnen rijden. Deze regeling bestaat al jaren. 'Het werkt perfect', vertelt de directeur van De Vink. Ouders die met de auto komen, kunnen parkeren op een nabijgelegen parkeerterrein. De oversteekplek tussen het parkeerterrein en de school is beveiligd met een plateau.

Pionnen

Basisschool De Kring in Alkmaar ligt aan een doodlopende straat. Auto's zorgden voor veel gevaarlijke situaties. 'In overleg met de wijkagent hebben we besloten om de straat tijdens het in- en uitgaan van de school af te sluiten met pionnen', vertelt de directeur. 'De ouders parkeren in de wijk. Daar is betaald parkeren. Ouders van de school kunnen een kaartje krijgen, waarmee ze tien minuten voor en na het in- en uitgaan van de school vrij mogen parkeren. Het werkt prima.'

Belangrijk is dat je met elkaar in gesprek blijft

Bord

De straat voor basisschool De Twa Fischen in Grou geldt tijdens de schoolspits een inrijverbod voor auto's. De rest van de dag mag er in één richting worden gereden. Ouders kunnen een ontheffing aanvragen bij de school, maar daar wordt vrijwel nooit gebruik van gemaakt. De maatregel is bekend gemaakt via de (school)krant. Buurtbewoners kregen een briefje in de bus. De eerste dagen na de invoering heeft de politie enkele malen gepost. Daarna was iedereen er aan gewend.

Hek

In Deventer houdt een hek de straat voor de Hagenpoortschool vrij van niet-bestemmingsverkeer. Het hek is niet op slot, zodat bewoners er wel door kunnen om hun auto te parkeren. 'Een belangrijk onderdeel van het slagen van dit systeem is dat je met elkaar in gesprek blijft', stelt de ver-

keerskundige van de gemeente. 'Wrijvingen tussen bijvoorbeeld bewoners en ouders kun je dan snel bespreken en oplossen. Dat is ook mijn tip aan andere gemeenten: betrek alle belanghebbenden op tijd bij een dergelijk proces, en houd vervolgens niet op met overleggen nadat de maatregel is ingevoerd.'

Bij basisschool De Bongerd in Leusden is een aparte ingang aangelegd voor fietsers.

Schoolerf bij de Delftsche Schoolvereniging.

Aparte ingang voor fietsers en voetgangers

Als het niet lukt om de schoolingang autovrij te maken, is de aanleg van een aparte ingang voor voetgangers en fietsers een prima alternatief. Soms is dat alleen een kwestie van het weghalen van een stuk omheining en het aanleggen van een verhard fiets- en voetpad. De autochaos voor de hoofdingang is hiermee niet opgelost, maar de lopende en fietsende kinderen hebben er in ieder geval geen last meer van.

School aan 30 km-straat

In gewone verblijfsstraten waar autoverkeer is toegestaan, zijn verschillende maatregelen mogelijk. Ter hoogte van de schooluitgang kan een schoolerf worden ingericht. Andere veelgebruikte oplossingen zijn verbreding van het trottoir en bijbehorende vernauwing van de rijbaan, vaak in combinatie met een stevige drempel. Plaatsing van een hek langs de stoeprand kan voorkómen dat kinderen pardoos de straat oprennen. Een parkeer- of stopverbod houdt de straat vrij en overzichtelijk. En de instelling van eenrichtingverkeer kan helpen om het verkeersbeeld rustiger te maken.

Schoolerf

Een schoolerf is een bijzondere vorm van het woonerf. Het grote voordeel is, dat de maximumsnelheid op een erf 'stapvoets' is, dat wil zeggen maximaal 15 km/uur. Voetgangers en fietsers mogen de hele breedte van de straat gebruiken, auto's zijn nadrukkelijk te gast.

Brede stoep

Met de verbreding van het trottoir slaat u twee vliegen in één klap: er is meer ruimte voor voetgangers en de bijbehorende vernauwing van de rijbaan werkt als een stopverbod, volgens de regel 'dat je de vrije doorgang van het verkeer niet mag hinderen'.

Eenrichtingverkeer

Het verkeersbeeld in de straat voor school wordt een stuk rustiger door de invoering van eenrichtingverkeer. Alle auto's rijden dezelfde kant uit en alle leerlingen kunnen aan de kant van de school uitstappen. Deze maatregel kent verschillende variaties: permanent, alleen tijdens de schoolspits, of zelfs vrijwillig (zie pagina 30).

Van 8 tot 16 uur

In de smalle straten rond drie basisscholen in het Bergkwartier in Amersfoort kunnen auto's elkaar amper passeren. Tijdens de schoolspits leidde dit tot veel overlast. Gedurende enkele maanden is geprobeerd om dit op te lossen met vrijwillig eenrichtingverkeer tijdens de schoolspits. Maar daar trokken veel automobilisten zich weinig van aan. Daarop heeft de gemeente, in overleg met de school en de bewoners, besloten het eenrichtingverkeer te formaliseren. Op aandringen van de bewoners geldt het alleen van maandag t/m vrijdag van 8 tot 16 uur. De gemeente zorgde voor een flyer met uitleg en een plattegrond, die via de scholen naar de ouders werd verspreid. De politie controleert regelmatig.

Stopverbod voor school

Een maatregel die bij alle scholen uitvoerbaar is, is een permanent of tijdelijk stopverbod. Zo houdt u de straat voor school geheel vrij van stilstaande auto's.

De naleving van een stopverbod is weer een verhaal apart. Het helpt enorm als het verbod in goed overleg met de ouders, de school en de kinderen

tot stand komt en overduidelijk wordt gecommuniceerd. Het neerzetten van paaltjes of pionnen langs de rand van het trottoir kan helpen. Ook regelmatige controle is onontbeerlijk.

'Bij onze school gold een algeheel stopverbod. Dat bleek lastig voor omwonenden. Daarom is het veranderd: het stopverbod geldt nu alleen nog op de tijden dat de school in- en uitgaat. Buurtbewoners kunnen er 's avonds en in de weekenden dus gewoon parkeren.'

(verkeersouder Schagen)

6.3

School aan doorgaande weg

Scholen die langs een drukke weg liggen, hebben een extra probleem: het doorgaande autoverkeer. Het is dan zaak om het passerende autoverkeer te attenderen op de aanwezigheid van een school, de snelheid te reduceren en te zorgen voor een dijk van een oversteekvoorziening.

Richtlijnen

Voor de inrichting van ontsluitingswegen voor scholen, gelden de volgende richtlijnen:

- Richt de weg over een lengte van 200 tot 300 meter in als 30 km-straat, met parkeer- en stopverbod. Leg recht voor de ingang een oversteekplaats aan. Langs de weg vrijliggende fietspaden.
- Als dat niet mogelijk is, zorg dan minimaal voor een veilige oversteekplaats direct voor de uitgang met een versmalling of vluchtheuvel, 50 km-drempel en stop- en parkeerverbod ter hoogte van de uitgang.

(Bron: CROW, *Ontwerpen voor kinderen*)

Schoolzone

In de buurt van de school kan een schoolzone een optie zijn: een opvallende, direct herkenbare inrichting van de straat, waardoor iedere passant direct ziet dat er een basisschool staat. Schoolzones kunnen bij elke school worden aangelegd, maar zijn met name zinvol bij scholen die langs wegen liggen met veel doorgaand autoverkeer.

Schoolzones slaan in Nederland zodanig aan, dat er inmiddels al meerdere varianten in omloop zijn. Gemeenten kiezen voor een bestaand model of ontwikkelen er zelf één.

Scholen staan in de rij

De gemeente Utrecht heeft eerst op proef schoolzones gerealiseerd bij acht basisscholen. 'We hebben bewust gekozen voor een sobere inrichting. Liever bij alle scholen een eenvoudige schoolzone, dan bij een paar scholen een dure', licht een verkeersmedewerker van de gemeente toe.

De standaardinrichting bestaat uit een verkeersbord, het woord 'school' op het wegdek, rode hekwerken bij de uitgang van het schoolplein, rode en gele paaltjes om foutparkeren tegen te gaan en geel-rode paaltjes om drukke oversteekplaatsen rond de school extra te markeren. 'Bij iedere school bekijken we of er aanvullende maatregelen nodig zijn, zoals drempels, fietsvoorzieningen of verbeteringen aan de oversteekplaatsen.'

De schoolzones zijn positief geëvalueerd. De gemeente legt nu bij tientallen andere scholen ook schoolzones aan. 'Scholen staan bij ons in de rij. Ze

zien elders in de stad een schoolzone en willen er dan bij hun school ook een. We hebben een duidelijk aanbod: iedere school die serieus toewerkt naar het Utrechts Veiligheidslabel, krijgt van de gemeente een schoolzone.'

‘Inrichting van schoolzones heeft een duidelijke attentiewaarde. (...) Aanvullende snelheidsremmende maatregelen ter hoogte van belangrijke oversteeklocaties in de loop- en fietsroutes blijven noodzakelijk.’

(conclusie adviesbureau)

Kant-en-klare schoolzones zijn Julie® (boven) en Octopus®. Beiden bieden een scala aan inrichtings-elementen. Octopus® biedt daarnaast ook een compleet verkeersveiligheidsprogramma, waarin aandacht is voor school-thuisrouteonderzoek, educatie en voorlichting. Op de foto de feestelijke opening van de Octopus-schoolzone bij basisschool 't Koggeschip in Amsterdam.

‘We kregen regelmatig klachten van scholen over parkeren op de stoep. Ook was er opvallend veel vraag naar extra borden om passanten te attenderen op de aanwezigheid van een school. We wilden dat in één keer goed regelen en hebben daarom een standaard inrichting ontworpen, die bij iedere school is geplaatst. Daarnaast bekijken we per school of er aanvullende maatregelen nodig zijn.’

(verkeerskundige gemeente Amersfoort)

Traverse

Een goede optie is de inrichting van een traverse, waarbij de 50 km-sstraat over een lengte van enkele honderden meters wordt ingericht als 30 km-sstraat.

Afwijkende inrichting

Het Zwin in Emmeloord is een ontsluitingsweg. Ter hoogte van een kinderdagverblijf zorgt een sterk afwijkende inrichting van de straat er voor dat automobilisten afremmen en extra opletten.

Op de Nassaulaan in Delft geldt ter hoogte van twee scholen een maximumsnelheid van 30 km. Strepen op de weg, een versmalling en borden moeten de snelheid temperen.

Dynamische 30 km-zone

Er zijn situaties waar het niet mogelijk is om een fysieke traverse aan te leggen. Dan kan een dynamische 30 km-zone uitkomst bieden.

Een bord geeft daarbij op voorgeprogrammeerde tijden met ledverlichting aan dat de maximumsnelheid 30 km/uur bedraagt. Het systeem is vergelijkbaar met de matrixborden boven snelwegen.

In Purmerend is het bord geplaatst in combinatie met een schoolzone. De school ligt aan een ontsluitingsweg met veel verkeer. Op tijden dat de school in- en uitgaat, geeft het bord aan dat je maximaal 30 km mag rijden. Daarbuiten geldt de gewone 50 km/uur.

Tip

Is er een bouwproject op komst in de omgeving van uw school? Vraag of de gemeente in de aanbestedingsregels opneemt dat het bouwverkeer tijdens de schoolspitstijden niet mag rijden.

Zwaar verkeer

Bussen en vrachtauto's zijn gevaarlijk voor voetgangers en fietsers. Zeker in de drukte tijdens de schoolspits zijn zulke grote, logge voertuigen zeer ongewenst. Vandaar dat gemeenten allerlei regelingen bedenken om zwaar verkeer weg te houden uit de omgeving van scholen.

Een optie is een inrijverbod voor vrachtwagens, eventueel met ontheffing voor leveranciers van omliggende winkels, met de clausule dat ze alleen buiten de schoolspitstijden mogen rijden. Ook met vuilnisauto's zijn vaak wel afspraken te maken. Een kwestie van routeplanning. Een andere oplossing kan het verplaatsen van de schoolingang zijn, zodat deze niet meer aan de route voor zwaar verkeer grenst.

Tijdens de schoolspits zijn zulke grote, logge voertuigen zeer ongewenst

Inrijverbod

In de straten rond een scholeneiland in Wierden geldt een inrijverbod voor vrachtwagens. 'De goodwill van de leveranciers is het belangrijkste', is de ervaring van de verkeerskundige van de gemeente. 'Die moeten gemotiveerd zijn om zich er aan te houden. Als er klachten zijn, vragen we aan bewoners om te noteren om welke leveranciers het gaat. Daar gaat de politie dan een keer mee praten. Dat is meestal voldoende.'

Een andere school in Wierden ligt vlak naast een supermarkt. Om te voorkomen dat de vrachtwagens langs de school moeten, mogen ze tegen het eenrichtingverkeer de straat weer uit rijden. De chauffeur kan met een speciale drukknop de verkeerslichten op rood zetten, zodat hij veilig de kruising op kan draaien.

Aan deze ontheffing worden de volgende voorwaarden verbonden:

1. de bevoorrading van het filiaal mag niet plaatsvinden tussen:
08.15 en 08.45 uur,
11.45 en 12.15 uur,
13.15 en 13.45 uur en tussen
15.15 en 15.45 uur (woensdagmiddag geen school);
2. tijdens het gebruik van deze ontheffing mag het overige verkeer zo weinig mogelijk worden gehinderd;
3. op verzoek van de daartoe bevoegde (politie)ambtenaren dient deze ontheffing aan hen ter inzage te worden gegeven;
4. een exemplaar van deze ontheffing dient daarom te allen tijde in bezit van de chauffeur te zijn.

6.4

Parkeren van fiets en auto

Een hoofdstuk apart is de aanpak van het parkeren van fietsen en auto's rond school.

Fietsenstalling voor kinderfietsen

Veel scholen hanteren strenge richtlijnen welke leerlingen wel en welke niet op de fiets naar school mogen komen. Dat heeft vooral te maken met het tekort aan ruimte om fietsen te parkeren. Het gevolg is ongetwijfeld dat veel ouders dan toch maar even de auto pakken. En dat veel kinderen daardoor niet de gelegenheid krijgen om fietservaring op te doen. Reden genoeg om te zorgen voor voldoende stallingsruimte bij de school.

Omdat het schoolplein zelf hard nodig is om buiten te spelen en te sporten, is het aan te bevelen om de ruimte voor extra fietsrekken buiten het schoolplein te zoeken. Mogelijke plekken zijn een verwaarloosde groenstrook of parkeervakken voor auto's. Een andere mogelijkheid is deeltijdparkeren: overdag is er plaats voor kinderfietsen, 's avonds en 's nachts voor auto's van buurtbewoners.

Bij basisschool De Uilenburcht in Driebergen heeft de gemeente extra fietsrekken geplaatst voor kinderfietsen. De ingang van de fietsenstalling is autovrij gemaakt door verbreding van de stoep en plaatsing van gekleurde paaltjes.

Wervende fietsenstalling

'De fietsenstalling bij onze school was een zootje', vertelt één van de verkeersouders van basisschool De Beekgraaf in Nistelrode. Uitgedaagd door een leerkracht hebben de leerlingen van groep 8 de situatie onderzocht. 'Ze hebben de beschikbare stallingsruimte opgemeten en in iedere klas gevraagd welke leerlingen met de fiets naar school kwamen, hoe vaak en waarom.' Daarmee kregen ze een goed beeld van het verschil tussen vraag naar en aanbod van fietsparkeerplekken. Een verslag van het onderzoek, plus ideeën voor oplossingen ('een etage op de bestaande stalling, mét lift') is feestelijk aangeboden aan de wethouder.

Dat was niet tevergeefs. De gemeente Bernheze heeft de handschoen opgepakt en de verbetering van fietsparkeervoorzieningen bij alle scholen met stip op haar agenda geplaatst. 'Stimulering van het fietsgebruik levert verkeersveiligheidswinst op voor de kinderen, de school en de schoolomgeving', schrijft de gemeente in haar fietsparkeerplan. 'De kwaliteit van de fietsparkeervoorzieningen moet zo wervend zijn, dat die aanspoort om de fiets te pakken'.

De gemeente ontwikkelde eigen richtlijnen: op elke school is het aantal fietsende kinderen geteld, op een droge en zonnige dag. Dat aantal is met 10% verhoogd, om schommelingen op te vangen. Bij De Beekgraaf – en andere scholen in de gemeente – kunnen de kinderen hun fiets nu kwijt in een prachtige, ruime stalling.

Stalling voor fietsende ouders

Brengen en halen op de fiets of te voet is voor ouders een stuk aangenamer als er een goede wachtplek is. Zo'n plek ligt bij voorkeur buiten het schoolplein, maar wel in de buurt van de schooluitgang. Het is prettig als er steunpunten zijn om zware fietsen (met kinderzitjes en boodschappen) tegenaan te zetten.

'Zodra er een agent bij de school staat, is er opeens parkeerruimte genoeg, al is dat soms iets verderop. Ik ga echt geen groen opofferen om ouders een paar meter dichterbij school te laten parkeren.'
(wethouder verkeer)

FOP

Bij basisschool De Wonderboom in Amersfoort kunnen ouders hun fiets altijd kwijt. 'Onze school ligt aan een doodlopende straat, die overdag is afgesloten voor autoverkeer', legt de directeur uit. 'Daardoor is er voor ouders ruimte genoeg om hun fiets neer te zetten. 's Avonds en in het weekend kunnen buurtbewoners er hun auto parkeren.'

In Dalfsen zorgde de verkeerswerkgroep van Basisschool De Polhaar voor de aanleg van twee FOP's: Fiets Opstel Plaatsen. De ene is gesitueerd op het schoolplein, de andere is aangelegd op gemeentegrond. Tijdens een verkeersdag zijn ze feestelijk geopend.

In Naarden is bij de Calsschool een ruime parkeerplaats voor bakfietsen ingericht.

Parkeermaatregelen voor auto's

Goed doordachte parkeermaatregelen voor auto's kunnen de situatie voor school een stuk overzichtelijker maken. Richtlijnen daarvoor zijn:

- Voorkom dat auto's op dezelfde plek wachten als fietsers en voetgangers. Dus: een stopverbod in de straat direct voor school (zie pagina 49); auto's radicaal weren van stoep en fietspad; glashelder aangeven waar wel en waar niet mag worden geparkeerd.
- Voorkom dat auto's in de buurt van de school moeten manoeuvreren. Vooral achteruitrijden is zeer riskant op plekken waar ook (kleine) kinderen rondlopen. Dat betekent: auto's niet toelaten in een doodlopende straat, liever langsparkeren dan gestoken of haaks parkeren, een vaste rijroute op grotere parkeerterreinen, eenrichtingverkeer in de straten rond school.
- Voorkom dat kinderen tussen de auto's door moeten oversteken. Dus: brengen en haalplek zo situeren dat kinderen vanuit de auto over de stoep naar school kunnen lopen.
- Maak een scheiding tussen lang- en kortparkeerders. Bijvoorbeeld een Zoen & Zoef-strook voor het snelle laden en lossen en gewone parkeerplekken voor ouders die met hun kinderen mee naar binnen willen. Beide typen parkeerplek hoeven niet pal naast de school te liggen.

Zoen & Zoef

Veel gemeenten experimenteren met Kiss & Ride-zones of Zoen & Zoef-stroken. Het idee is dat ouders er alleen even stoppen om de kinderen uit dan wel in te laten stappen en daarna direct weer doorrijden. Belangrijk is dat er geen vermenging is met voetgangers en fietsers, dat het in- en uitrijden soepel gaat (dus ruim gedimensioneerde langspaarkeervakken) en dat de kinderen vanaf de parkeerplek veilig (dus helemaal via de stoep) naar school kunnen lopen.

Bij het brengen werkt deze constructie meestal prima, maar bij het ophalen wordt het vaak toch een rommeltje omdat ouders dan even moeten wachten tot hun kind er is.

Vrijwillige basis

In Maarsse en Meijerijpolder legt de gemeente bij iedere school een Kiss & Ride-zone aan. 'Meestal is die voor drie of vier auto's', aldus de verkeersmedewerker van de gemeente. 'Het is in eerste instantie niet formeel geregeld. Pas als er klachten komen, maken we een verkeersbesluit, eventueel met venstertijden. Maar het lijkt voorlopig goed te werken, de meeste forenzen die er parkeren zijn voor schooltijd al vertrokken.'

Om kinderen en ouders te betrekken is op elke school een tekenwedstrijd gehouden. 'Het mooiste bord zetten we neer. Op die manier zijn alle kinderen meteen op de hoogte. Ze spreken ook hun ouders aan: 'Hier mag je alleen even stoppen hoor''

Dubbelfunctie

Deze atletiekbaan bij basisschool De Roombeek in Enschede biedt 's morgens en 's middags ruimte aan de auto's van ouders. Overdag gaan aan beide zijden paaltjes omhoog en is de baan het domein van spelende kinderen.

'Een Kiss & Ride-zone brengt ook met zich mee dat ouders er eerder voor kiezen met de auto te komen. Als er dan net geen plaats is op de Kiss & Ride-zone, zetten ze het kind toch op straat uit de auto.'

(verkeersouder Amsterdam)

‘Rond onze school is betaald parkeren ingevoerd. Voor de betaalautomaat moeten de ouders zo ver lopen, dat sommige ouders hun kind nu maar op de fiets naar school brengen.’

(verkeersouder Zwijndrecht)

‘Op de parkeerplaats bij onze school was het een gekrioel van auto’s, fietsers en voetgangers. We hebben nu met pijlen op het wegdek aangegeven hoe de auto’s moeten rijden en welke routes de voetgangers en de fietsers kunnen volgen. Zo trekken we die verkeerstromen uit elkaar.’

(verkeersouder IJsselstein)

Langer parkeren

Er zijn natuurlijk altijd ouders die graag even met hun kind mee naar binnen gaan. Voor deze ‘iets langer parkeerders’ zijn echte parkeerplaatsen nodig. In veel gevallen is dergelijke parkeerruimte wel voorhanden, al ligt deze soms iets verder van de school. Denk aan leegstaande parkeerterreinen van nabijgelegen flats en winkelcentra, of gewoon parkeervakken in omliggende woonstraten. Om ervoor te zorgen dat ouders deze parkeerplaatsen ook echt benutten, is vaak veel overredingskracht nodig (van de school en de verkeersouders) en een stevige aanpak van foutparkeren (door de politie).

U kunt de beschikbare ‘langparkeerplekken’ in de buurt van de school in kaart brengen en ze via de schoolgids of -krant bekend maken aan de ouders. Dat maakt het vervolgens makkelijker om foutparkerende ouders aan te spreken en te verwijzen naar deze parkeerplaatsen. Samen met de kinderen – en in overleg met de gemeente – kunt u de route van de parkeerplaats naar de school markeren.

Sticker verdienen

Rond basisschool De Kleine Wereld in Leimuiden heerste de gebruikelijke verkeerschaos. ‘Samen met de gemeente en de politie hebben we de situatie in kaart gebracht en een actieplan gemaakt’, vertelt de school-directeur. ‘In de buurt van de school liggen drie parkeerplaatsen, waarvandaan je makkelijk naar school kunt lopen. De route is gemarkeerd met smiletegels. Met het project *De Verkeerssling* hebben we ouders kunnen bewegen om daar te parkeren. Niet alleen de kinderen die te voet en op de fiets kwamen verdienden een sticker, maar ook de kinderen die vanaf de parkeerplaatsen kwamen lopen. We hebben die actie met veel publiciteit gebracht, zodat echt iedereen op de hoogte was.’

‘Het succes van deze en andere acties is terug te zien in de enquête die we om het jaar houden. Voor de actie gaf 37% van de ouders aan problemen te hebben met de verkeersveiligheid rond de school. Nu is dat nog maar 15%.’

Schooltijden

In Wierden liggen vier scholen plus een kinderdagverblijf bij elkaar, samen circa 800 leerlingen. De scholen hebben de schooltijden op elkaar afgestemd. De ene school begint om kwart over acht, de andere om half negen en de derde om kwart voor negen.

Busvervoer

Sommige scholen hebben te maken met busvervoer van leerlingen. Het kan gaan om enkele busjes van de naschoolse opvang, maar ook om een hele vloot bussen bij het speciaal onderwijs. Aparte parkeervoorzieningen zijn dan onmisbaar. Om te voorkomen dat kostbare ruimte de rest van de dag leegstaat, ligt deeltijdgebruik voor de hand: overdag is de ruimte beschikbaar voor de busjes, 's avonds en 's nachts voor bewoners.

Een heel andere oplossing is het stimuleren van de naschoolse opvang om de kinderen te voet of op de fiets van school te halen. De voordelen zijn groot: de kinderen krijgen lichaamsbeweging, maken onderweg nog eens wat mee en doen ervaring op in het verkeer. En het is nog goedkoper ook. Zie pagina 68.

Mijn verkeerswens is dat iedereen met een grote bus wordt gebracht. Dan zijn er niet zoveel auto's.

Tekening van Koen, groep 1/2

Tijdvensters

Rond een scholeneiland in Amersfoort zorgden foutparkerende busjes van de naschoolse opvang voor veel ergernis. In overleg met de verschillende opvangorganisaties zijn er nu aparte parkeerplaatsen aangewezen, die vanaf de schooluitgangen zonder oversteken bereikbaar zijn. Ze zijn voor 'bedrijfsmatig bso-vervoer' gereserveerd rond de periode dat de leerlingen worden gehaald. De tijdvensters zijn ruim bemeten, zodat onvoorziene sluitingstijden van de scholen kunnen worden opgevangen. Buiten deze tijden zijn de parkeerplaatsen beschikbaar voor omwonenden.

7. Handhaving

Mijn verkeerswens is dat er nooit
meer door rood gereden wordt.

Tekening van Stefan, groep 7

Veel maatregelen bij basisscholen staan of vallen met een goede controle op de naleving. Sommige scholen zorgen daar zelf voor: leerkrachten, verkeersouders en soms zelfs leerlingen spreken foutparkeerders aan of delen zelfgemaakte gele kaarten uit. Zie pagina 34. Als de sfeer op school en tussen de ouders goed is, kan dit voldoende zijn. Maar soms is het uiteindelijk toch nodig om échte controleurs te hulp te roepen die échte bonnen uitdelen.

7.1 Parkeren

Voor de controle op foutparkeren zijn in veel gemeenten 'toezichthouders met boa-status' aangesteld. Zowel de gemeente als de politie zijn opdrachtgever van deze bijzondere opsporingsambtenaren (boa's).

Boa's bij school

'Als u uw auto verkeerd parkeert, loopt u het risico op een bekeuring. In de gemeente Wieringermeer controleert niet de politie maar de Buitengewoon Opsporingsambtenaar (BOA). Deze taak voert de gemeente in samenwerking met de politie uit.

Op verzoek van de scholen wordt er extra gecontroleerd op fout parkeren in de buurt van scholen. Vooral rond het brengen en ophalen van de kinderen ontstaan er met enige regelmaat gevaarlijke situaties. Parkeert u uw auto op de daarvoor bedoelde plaatsen, dan is er niets aan de hand.' (website gemeente Wieringermeer)

7.2 Snelheid

De controle op snelheid is de taak van de politie. De prioriteit van de politie ligt doorgaans niet bij verblijfsgebieden. Daar is het uitgangspunt dat deze 'zelfhandhavend' behoren te zijn. Dat wil zeggen dat ze zodanig zijn ingericht dat te hard rijden niet mogelijk is. Als er veel klachten zijn, is de politie soms bereid om op projectbasis snelheidscontroles uit te voeren in woonwijken. Maar daarbij zal de politie vaak wel als eis stellen dat de gemeente werk maakt van infrastructurele maatregelen, zodat de controles in de toekomst overbodig worden. Per politieregio kan het beleid in deze verschillen.

Alle betrokkenen bereiken

Op de Beusichemseweg in 't Goy mogen auto's binnen de bebouwde kom niet harder dan 30 km/uur. Daarbuiten geldt 60 km/uur als limiet. Veel automobilisten houden zich daar niet aan. In afwachting van infrastructurele maatregelen is een langdurige handhavingsactie uitgevoerd, waarbij gemeente, school, politie en Veilig Verkeer Nederland samen optrokken. 'Onze insteek is om alle betrokkenen te bereiken: kinderen en volwassenen, ouders, bewoners en passanten', vertelt de directeur van basisschool De Boogerd. 'We zijn begonnen met een voorlichtingsavond voor omwonenden. Daarna hebben politie en schoolkinderen een week lang waarschuwingen uitgedeeld aan bestuurders. Aansluitend is er gedurende bijna vier maanden afwisselend gehandhaafd en snelheid gemeten.'

Tijdens de actieperiode organiseerde de school een verkeersquiz voor leerlingen en ouders. 'Ons doel is dat kinderen en ouders in gesprek raken', aldus de directeur. 'Dus kregen de kinderen de vragen mee naar huis, om ze

samen met hun ouders te beantwoorden. Met een ingevulde quiz konden kinderen bij de fietswinkel in het dorp een reflector krijgen.' Heeft de actie ook effect? 'Je merkt in ieder geval dat iedereen alerter is. Het leeft echt in het dorp en op school.' Op langere termijn moeten er echte maatregelen komen: een doorlopend fietspad, een schoolzone, een duidelijker oversteekplaats voor de school en parkeervoorzieningen voor de ouders die met de auto komen.

Resultaten

Uit de tussentijdse metingen blijkt dat het aantal overtreders in het 60km-gebied substantieel is gedaald sinds de controles worden uitgevoerd. Bij de nulmeting begin mei hield slechts 45 procent van de weggebruikers zich aan de toegestane. Dit is nu verhoogd naar bijna 95 procent! Ook in het 30km-gebied houden meer bestuurders zich aan de toegestane snelheid dan voor de controles. Helaas is de toename hier wel kleiner. De politie gaat de komende tijd dan ook vooral binnen de bebouwde kom controleren.

Vraag 4:

Welke van onderstaande beweringen is wel van toepassing op kinderen?

- A. Ze kunnen geluiden goed lokaliseren
- B. Ze hebben een kortere reactietijd dan volwassenen
- C. Ze kunnen beter uit hun ooghoeken kijken dan volwassenen
- D. Ze zijn minder goed met het inschatten van snelheden

8. Verkeerseducatie

Om verantwoorde en weerbare verkeersdeelnemers te worden, moeten kinderen het goede voorbeeld krijgen van volwassenen en veel en vaak oefenen. Het is uiteraard vooral een verantwoordelijkheid van de ouders om hun kinderen hierin te begeleiden.

Basisscholen hebben de taak om verkeersles te geven. In de praktijk blijkt dat verkeerseducatie op veel scholen geen prioriteit heeft. Er is vaak een stimulans nodig om scholen te bewegen om meer te doen aan verkeerseducatie dan het minimum. Die stimulans kan komen van actieve verkeersouders, afdelingen van Veilig Verkeer Nederland en van een gemeente, stadsregio of provincie die financiële en/of organisatorische ondersteuning geeft.

Kerndoelen in het basisonderwijs

Mens en samenleving

- Kerndoel 35: 'De leerlingen leren zich redzaam te gedragen in sociaal opzicht, als verkeersdeelnemer en als consument.'
- Kerndoel 37: De leerlingen leren zich te gedragen vanuit respect voor algemeen aanvaarde waarden en normen.
- zorg om te gaan met het milieu.

Ruimte

- Kerndoel 47: De leerlingen leren de ruimtelijke inrichting van de eigen omgeving te vergelijken met die in omgevingen elders, in binnen- en buitenland, vanuit de perspectieven landschap, wonen, werken, bestuur, verkeer, recreatie, welvaart, cultuur en levensbeschouwing.

8.1

Verplichte verkeerseducatie

Wat leerlingen van de basisschool moeten kennen en kunnen, staat geformuleerd in de zgn. kerndoelen. Hoe de school de verkeerslessen in de praktijk aanpakt, is een zaak van de school zelf. Als vuistregel geldt: in alle groepen gemiddeld een half uur verkeerles per week.

Veilig Verkeer Nederland vertaalt deze kerndoelen als volgt:

- Kinderen kennen de verkeersborden en de verkeersregels en kunnen deze kennis toepassen als ze deelnemen aan het verkeer.
- Kinderen kunnen op een veilige manier deelnemen aan het verkeer als voetganger, fietser en passagier.
- Kinderen houden rekening met anderen in het verkeer en dragen zorg voor de veiligheid van anderen.
- Kinderen kunnen keuzes maken over hun verkeersdeelname op basis van milieufactoren, gezondheids- en veiligheidsaspecten.

Onderwijsmethode

Goed en actueel lesmateriaal is een eerste vereiste voor succesvol verkeersonderwijs: een schoolbrede verkeersmethode, eventueel aangevuld met materialen en activiteiten die zijn toegesneden op de lokale situatie. Sommige provincies geven – onder voorwaarden – subsidie op de aankoop van een goede verkeersmethode.

Tip

Naast Elkaar Verkeersonderwijs is een vergelijking van verkeersmethoden. Zie www.bvlbrabant.nl. Advies over verkeersmethoden en over eventuele subsidie op de aanschaf kan uw school krijgen bij de onderwijsbegeleidingsdienst.

Verkeersles voor leerkrachten

Gemotiveerde en deskundige leerkrachten zijn - naast een actuele lesmethode - een voorwaarde voor goed verkeersonderwijs. Verkeerseducatie is echter geen verplicht vak op de PABO. Heel wat leerkrachten weten dan ook maar weinig van het geven van (praktische) verkeersles. Een bijspijkerles kan zeer op zijn plaats zijn. In enkele gemeenten bieden speciale verkeersleerkrachten ondersteuning aan de docenten. Zie pagina 69.

‘Tijdens een overleg van de leerkrachten heb ik de dvd ‘Kinderen hebben eigen spelregels’ gedraaid. Dat was érg nuttig.’ (verkeersouder Amsterdam)

Bijgespijkerd

In Alphen a/d Rijn was veel belangstelling voor de bijscholingsavond over verkeer die de gemeente aanbood aan leerkrachten van de basisschool. ‘We deden een theorie-examen, met veertig vragen over voorrang, afslaan, verkeersborden, fietsuitrusting en fietsgedrag’, vertelt de verkeersmedewerker van de gemeente. ‘In de eerste ronde gaven de deelnemers zelf antwoord op de vragen, in de tweede ronde bespraken we gezamenlijk alle antwoorden.’

Ook in Breda worden leerkrachten bijgespijkerd. In de aanloop naar het verkeersexamen krijgen leerkrachten van groep 7 een bijscholingsavond aangeboden door de gemeente, Veilig Verkeer Nederland en de onderwijsbegeleidingsdienst. ‘We nemen de nieuwe verkeersregels door, bespreken verschillende verkeersmethoden die de scholen gebruiken en besteden aandacht aan verkeersprojecten als *Veilig op Weg*’, aldus één van de organisatoren.

8.2 Verrijkend lesmateriaal

Tip

Op www.kpvv.nl vindt u de *Toolkit Verkeerseducatie*, met daarin een overzicht van educatieve materialen.

De gewone verkeerslessen kunnen worden verrijkt met extra lesprojecten. Het kan bijvoorbeeld gaan om praktische verkeerslessen, lessen die zijn toegesneden op de lokale verkeerssituatie en om deelname aan het praktisch verkeersexamen op de fiets. Het aanbod aan dergelijk lesmateriaal is groot en gevarieerd.

Praktijklessen

Veilig deelnemen aan het verkeer leer je vooral door veel en liefst dagelijks te oefenen. Ouders hebben daarin natuurlijk de grootste verantwoordelijkheid. Maar ook scholen kunnen hun bijdrage leveren, door naast theoretische ook praktische verkeerslessen aan te bieden.

Tip

Scholen kunnen een beroep doen op vrijwilligers van de Fietzersbond om fietslessen te verzorgen, bijvoorbeeld voor kinderen die van huis uit onvolgende fietsvaardigheid meekrijgen. Meer informatie vindt u op www.fietzersbond.nl/fietsschool.

‘Verkeersles kun je goed combineren met andere lessen. Een fietsbeheerdersparcours is een perfecte gymles. En als je toch op de fiets een uitstapje maakt, kun je meteen aandacht besteden aan de verkeersregels.’
(VVN-adviseur educatie)

Veilig fietsen begint met een goede motorische beheersing van de fiets: opstappen zonder slingeren, sturen met één hand, slalommen tussen pionnetjes, een noodstop maken. Ook het toepassen van verkeersregels vraagt veel oefening: oversteken, hand uitsteken, voorsorteren, voorrang geven of nemen. Het schoolplein is een veilige plek om al deze vaardigheden te oefenen. Daarbij kunt u gebruik maken van allerlei kant-en-klare lespakketten. Kijk op www.rov-utrecht.nl → schoolspits voor meer informatie.

Tijdelijke verkeerstuin

In Nieuw Weerdinge (Dr) leggen vrijwilligers van Veilig Verkeer Nederland ieder jaar een tijdelijke verkeerstuin aan. ‘Het is belangrijk dat het parcours waarheidsgetrouw is’, aldus één van de vrijwilligers, ‘met situaties die de leerlingen in het echt ook tegenkomen’. De afmetingen moeten dan ook royaal zijn. ‘Voor het circuit hebben wij een ruimte van ca. 50 bij 50 meter nodig. We gebruiken daarvoor een parkeerplaats bij een sportcomplex. De lijnen schilderen we bij droog weer, met slijtvaste plafondverf. Voor de verkeerstekens gebruiken we mallen. Verder hebben we verkeersborden en vijftien skelters, die als auto fungeren.’

De leerlingen komen op de fiets in groepen van dertig of veertig. ‘Eerst lopen we het hele parcours met ze langs en bespreken de verschillende verkeerssituaties. Daarna gaan ze los. De kinderen zijn bij toerbeurt automobilist, fietser en voetganger. De verkeerssituaties die ontstaan zijn heel realistisch: auto’s geven geen richting aan, vergeten voorrang te verlenen of rijden veel te hard. We staan met verschillende mensen langs de baan om de kinderen aanwijzingen te geven. De belangrijkste les: oogcontact zoeken en pas voorrang nemen als je die krijgt.’ Als alle scholen zijn geweest, ruimen de vrijwilligers de materialen weer op.

Permanent circuit op het schoolplein

De Pieter van Tuylschool in Hoogersmilde heeft een prachtig verkeersschoolplein. Ideaal om de theorielessen in praktijk te brengen. En uitnodigend om ook buiten schooltijd 'verkeer' te spelen. Bij het ontwerp is gebruik gemaakt van op schaal getekende stratelementen, die als een puzzel in elkaar passen. Meer informatie hierover kunt u opvragen via www.verkeerseducatiedrenthe.nl.

Op de fiets naar gym

De leerlingen van de Atalantaschool in Heerhugowaard gaan vanaf groep 3 op de fiets naar de gymles. Dus is er – op initiatief van drie juffen – aan het eind van groep 2 een heus fietsexamen. Ouders die bij de politie werken, nemen er vrij voor om het examen af te nemen. De fietsen worden gecontroleerd en de kinderen rijden een parcours over het schoolplein, luid aangemoedigd door alle andere kleuters. Ouders van kinderen die dan niet fietsvaardig blijken te zijn, krijgen het advies om in de zomervakantie extra te oefenen met hun kind.

Na de vakantie gaan de kinderen wekelijks op pad naar de gymzaal, weer of geen weer. 'Alle kinderen krijgen een reflecterend vest aan', vertelt de verkeersouder van de school. 'We verzamelen op een vaste opstelplaats, waar we in de rij gaan staan, zodat we daarna in één keer kunnen vertrekken. We zetten sterkere kinderen naast zwakkere, zodat ze elkaar kunnen helpen. En er rijden ook altijd een paar ouders mee. Na een paar weken zit de routine er in.'

Fietsdiploma

Dit kan ik al:

- o Remmen
- o Opstappen en afstappen
- o Een recht stuk fietsen
- o Om pionnen heen fietsen

Mijn fiets deed het goed/niet goed, dit moeten we nog maken:

Veel fietsplezier!

Het fietspolitieteam

Omggaan met grote voertuigen

Kinderen en zwaar verkeer vormen een risicovolle combinatie. Het is dan ook zeer aan te raden om kinderen in de hogere groepen te leren wat ze wel en niet moeten doen als ze onderweg een vrachtauto tegen komen.

Zelf ervaren

Om kinderen te leren hoe ze in het verkeer het beste kunnen omgaan met zware voertuigen, is het lespakket *Veilig op Weg* ontwikkeld voor groep 7 en 8. Het project bestaat uit drie lesonderdelen. Een theorieles, waarin de kinderen twee vuistregels leren, een les waarin de leerlingen verkeerssituaties op schaal kunnen naspelen en een praktijkles. Daarin nemen de leerlingen plaats achter het stuur van een vrachtauto, om zelf te ervaren wat je vanuit de cabine wel en niet kunt zien.

‘We hebben speciaal opgeleide vrijwilligers die dit gedeelte van de les verzorgen’, vertelt de Veilig op Weg-coördinator van Veilig Verkeer Nederland. ‘Zij geven regelmatig les en weten hoe ze met kinderen moeten omgaan’.

Natuurlijk is het ook mogelijk om zelf een chauffeur te zoeken die een les wil verzorgen. ‘Maar zorg er dan wel voor dat de chauffeur de werkwijze en de vuistregels van Veilig op Weg volgt’, is het advies. ‘Die aanpak is ontwikkeld op basis van ruim tien jaar ervaring en werkt goed.’ Meer informatie vindt u op www.veilig-op-weg.nl.

Verkeersexamen

Tip

In de handleiding *Praktisch Verkeersexamen* van Veilig Verkeer Nederland vindt u tips voor de organisatie. Bij Veilig Verkeer Nederland kunt u ook informeren of er bij u in de buurt al een praktijkexamen wordt georganiseerd.

Vrijwel alle leerlingen doen in groep 7 of 8 het theoretisch verkeersexamen. Een flink deel van hen doet daarna ook mee aan het praktisch verkeersexamen op de fiets. Het grote voordeel van het praktijkexamen is dat het de kinderen en hun ouders stimuleert om vaker op de fiets te stappen om te oefenen in het verkeer. In veel gevallen werken scholen en gemeente samen bij de voorbereiding en uitvoering van het praktijkexamen.

Vaste groep vrijwilligers

In Leusden neemt de gemeente het voortouw bij de organisatie van het praktisch verkeersexamen. 'We schrijven alle scholen aan met de vraag of ze meedoen', vertelt een verkeersmedewerker van de gemeente. 'Voor de controleposten hebben we een vaste groep vrijwilligers, die dat elk jaar doet. Dat werkt goed, ze zijn gemotiveerd en weten hoe het gaat.'

Er is een vaste route. 'De scholen ontvangen van ons de routebeschrijving met het verzoek om die mee te geven aan de leerlingen, zodat ze kunnen oefenen. Daarnaast hebben we een fotopresentatie gemaakt van de route. Daarmee kan de leerkracht de route met de leerlingen bespreken.'

De controleposten maken aantekeningen van de prestaties van de examenkandidaten. 'Op basis daarvan beslissen de scholen zelf welke leerlingen zijn geslaagd en wie herexamen moeten doen.'

Permanente oefenroute

In diverse gemeenten (zoals hier in IJsselstein) is een permanente fiets-oefenroute uitgezet. De route wordt ook gebruikt tijdens het praktisch verkeersexamen op de fiets.

Naar het voortgezet onderwijs

Leerlingen die voor het eerst naar de middelbare school gaan, zijn kwetsbaar. Ze stappen (soms voor het eerst) zonder hun ouders op de fiets en rijden via een nieuwe en vaak langere en drukker route naar school. Lang niet alle ouders bereiden hun kind hier goed op voor. Vandaar dat steeds meer scholen en gemeenten er aandacht aan besteden.

Van 8 naar 1

Met het project *Van 8 naar 1* kunnen leerlingen van groep 8 zich stapsgewijs voorbereiden op hun nieuwe schoolroute: fiets controleren, route uitstippelen, verkennen en fotograferen en ervaringen bespreken in de klas. Informatie over dit project vindt u in de VVN-handleiding *Van 8 naar 1* op www.vvn.nl.

Scholieren voor de klas

In Barneveld geven vmbo-scholieren voorlichting aan groep 8 over de route naar de middelbare school. 'Zij fietsen dag in dag uit naar school en weten dus heel goed wat je allemaal tegenkomt onderweg', vertelt een vrijwilliger van Veilig Verkeer Nederland. De scholieren doen dit in het kader van de maatschappelijke stage. In groepjes van drie fotograferen ze de lastigste punten op hun route naar school. Met de powerpointpresentatie die ze daarvan maken, geven ze les op een van de basisscholen in de gemeente. Dat maakt indruk. 'Als oudere leerlingen je vertellen dat je goed uit moet kijken in het verkeer, komt dat toch beter over dan als een volwassene dat zegt', is de ervaring van de VVN-er. 'En de vmbo-ers kijken met heel andere ogen naar hun vertrouwde route.'

Folder

Stadsdeel Amsterdam Nieuw West geeft in het voorjaar aan alle leerlingen van groep 8 én hun ouders een folder, met het advies om de route naar de nieuwe school een paar keer samen te oefenen.

Gefeliciteerd
Je gaat volgend jaar naar een nieuwe school. Met nieuwe klasgenoten, nieuwe leraren en nieuwe vakken.

Een nieuwe route
Wat ook nieuw is, is de route naar school. Grote kans dat je nieuwe school verder van huis ligt dan de school waar je nu op zit. Lopen is al gauw te ver. Dus ga je op de fiets.

Hoe doe je dat?
Dwars door de stad. Langs onbekende straten en over drukke kruispunten. Al eens over nagedacht hoe je dat gaat doen? Weet je welke route je het beste kunt nemen? Of er misschien rustige straten zijn, waar je veilig kunt fietsen?

Ga samen op onderzoek
Nog geen idee? Dan is het tijd voor een verkenningstocht. Samen met één van je ouders.

Pak de plattegrond van Amsterdam. Of kijk op de fietsrouteplanner www.routecraft.com/fietsplanner. Zoek samen op waar je nieuwe school ligt en wat een handige en veilige route van huis naar school zou kunnen zijn. Zijn er straten met vrijliggende fietspaden? Kun je de drukste kruispunten omzeilen? Stap allebei op de fiets en ga op onderzoek. Eerst op een rustige (zondag, daarna nog een keer in de ochtendspits.

Naar een nieuwe school ?!

Verken je nieuwe schoolroute nú.
Zodat je straks weer heelhuids thuis komt.

Foto: Saar Rijkema (Daarschot Fotografie)

Let in ieder geval op...

Ingewikkelde kruispunten
Wie heeft er voorrang? Hoe kun je veilig linksaf slaan? Is er een manier om dit kruispunt te vermijden?

Drukke straten
Hoe passeer je een dubbel geparkeerde auto? Heb je voorrang als je op deze straat fietst? Is er misschien een andere route te vinden die rustiger is en je ook brengt waar je heen wilt?

Dode hoek
Weet je waar de dode hoeken van een vrachtauto zitten? Waar kun jij het beste gaan staan als er een vrachtauto voor het stoplicht staat? En wat doe je als een vrachtauto naast je komt staan, terwijl jij staat te wachten? Kijk op www.veilig-op-weg.nl voor tips en informatie.

Buitenschoolse aandacht voor verkeer

Nu kinderen steeds vaker naar de buitenschoolse opvang gaan, verschuift ook een deel van de opvoedtaken hiernaartoe. Het is dus logisch om in de buitenschoolse opvang - op een speelse manier - aandacht te besteden aan verkeer. Leidsters kunnen de kinderen bijvoorbeeld te voet of op de fiets van school halen en onderweg de verkeersregels oefenen. Ook een fietsbehendigheidsparcours zal veel kinderen aanspreken.

Tip

Ideeën voor actieve verkeersdeelname en verkeersopvoeding op de buitenschoolse opvang zijn te vinden in de map *Van de achterbank op de fiets*, te vinden op www.jsn.nl.

Kijken bij de trein

In Nunspeet gaan de kinderen na schooltijd te voet of op de fiets naar de naschoolse opvang. Dat heeft veel voordelen: 'De kinderen zijn lekker buiten, ze krijgen beweging en onderweg besteden we uiteraard aandacht aan de verkeersregels', vertelt een van de leidsters. 'We doen wel vaker wat met verkeer. Voor de jongste kinderen werken we met het project *JONGleren in het verkeer*. Daar hoort een kist vol verkeersspeelgoed bij. Vooral het verkeerslicht en de politiepet zijn in trek. Met de peuters gaan we kijken bij de trein en oefenen met oversteken. En de oudere kinderen gaan binnenkort een kijkje nemen in een echte vrachtauto. Tijdens de projectweken organiseren we ook een ouderavond over verkeersopvoeding.'

JONGleren in het verkeer in Wijk bij Duurstede (boven) en Nunspeet.

Basisschool De Wilde Wingerd in Maarssen heeft het Utrechts VerkeersveiligheidsLabel behaald. Een leerling schroeft het UVL-bord aan de muur van de school.

De houding van de gemeente is cruciaal. Als de wethouder en de verkeersafdeling enthousiast zijn, krijg je scholen veel makkelijker mee. Het helpt bijvoorbeeld enorm als de wethouder een wervende oproep doet aan de basisscholen om mee te doen aan het praktisch verkeersexamen. Het helpt natuurlijk nog meer als de gemeente ook actief is in de organisatie van dat examen.'
(verkeersouder Amsterdam)

8.3

Ondersteuning door de overheid

Verkeerseducatie heeft de aandacht van de provinciale, regionale en gemeentelijke overheid. De vertaling van deze aandacht naar praktische ondersteuning varieert.

Provinciale en regionale programma's

Provincies en stadsregio's werken hard aan de verbetering van de verkeerseducatie voor 4- tot 12-jarigen. Meestal gebeurt dit door het Regionaal of Provinciaal Orgaan Verkeersveiligheid (ROV / POV) of het Verkeers- en Vervoers-beraad (VVB), waarin provincie, politie, Veilig Verkeer Nederland en andere organisaties samenwerken.

Er zijn uiteenlopende programma's, die allemaal als doel hebben om verkeerseducatie meer samenhang en kwaliteit te geven. Het VerkeersveiligheidsLabel, een kwaliteitskeurmerk voor scholen, is ingevoerd in Groningen, Friesland, Drenthe, Flevoland, Utrecht, Zuid-Holland, Zeeland, Brabant en Limburg. Informatie vindt u op www.verkeersveiligheidslabel.nl. In Gelderland is een Verkeerseducatieloket, zie www.rovg.nl.

Hulp bij praktische verkeerseducatie

In diverse gemeenten ondersteunen speciale verkeersleerkrachten scholen bij praktische verkeerseducatie. De verkeersleerkracht geeft aanvankelijk zelf les en leidt ondertussen de leerkrachten op, zodat zij na verloop van tijd zelf praktijklessen kunnen geven. Meer informatie staat op www.schoolopseef.nl.

Een vergelijkbaar initiatief is de verkeerscoördinator. Dit is een leerkracht die een aantal uren is vrijgesteld om de (praktische) verkeerseducatie te organiseren. Meestal werkt de verkeerscoördinator samen met een verkeersouder. De kosten van het project worden gedragen door ROV, gemeente en school. Meer informatie is te krijgen via www.rovl.nl en www.rovo.nl.

Gemeentelijke steun

Gemeenten kunnen veel doen om verkeerseducatie te stimuleren en te ondersteunen. Enkele mogelijkheden zijn:

- verkeerseducatie opnemen in gemeentelijke verkeersplannen,
- meebetalen aan de aanschaf van een goede verkeersmethode,
- subsidiëren van een verkeersleerkracht,
- bekostigen van aanvullende materialen,
- beschikbaar stellen van plattegronden van wijk of gemeente,
- medeorganiseren van het praktijkexamen,
- aanleggen van een verkeerseducatieroute,
- bijscholing aanbieden aan leerkrachten.

Bijlage

Verder lezen, kijken en surfen

Veilig Verkeer Nederland

Publicaties en materialen zijn te vinden op www.vvn.nl.

- Childstreet2009. Kinderen veilig, gezond en mobiel op straat. Te koop via de webshop.
- Draaiboek ouderavond Veilig naar school, een zorg voor ons allemaal.
- Handleiding Omgaan met de gemeente.
- Handleiding Kinderen Anders Naar School.
- Handleiding Kinderen doen mee.
- Handleiding Praktisch Verkeersexamen.
- Handleiding Van probleem naar oplossing, de PODOE-aanpak.
- Het Verkeersactieboek voor kinderen.
- KinderStraatScan (zoekterm 'kiss-werkschrift').
- Informatiebladen voor ouders (zoekterm 'ouderinformatie').
- SOS voor spelen op straat. Te koop via de webshop.

CROW

Publicaties van het CROW, het kenniscentrum verkeer, vervoer en infrastructuur, zijn te vinden in de boekenkast van iedere gemeente.

- Handboek ontwerpen voor kinderen – aanbevelingen voor kindvriendelijke inrichting van verblijfs- en verkeersruimte. Publicatie 153.
- ASVV Aanbevelingen voor verkeersvoorzieningen binnen de bebouwde kom. Hét handboek voor verkeerskundigen.
- Samenwerken aan een veilige schoolomgeving. Brochure 858. Een tienstapplan voor scholen en gemeenten om toe te werken naar een verkeersveilige schoolomgeving.
- Handboek verkeersveiligheid. Publicatie 261. Relevant zijn o.a. pagina 290/291 (schoolomgeving), pagina 425 (kinderen) en 244/245.

SWOV

Publicaties van de SWOV, de Stichting Wetenschappelijk Onderzoek Verkeersveiligheid. Te vinden op www.swov.nl.

- Factsheet Fietzers.
- Factsheet Oversteekvoorzieningen voor fietsers en voetgangers.
- Factsheet Subjectieve onveiligheid.
- Factsheet Verkeersveiligheid van kinderen.
- Factsheet Verkeerseducatie aan kinderen van 4 tot 12 jaar.
- Rapport Zelfstandig of begeleid naar school: beleving van verkeersonveiligheid door ouders van basisschoolleerlingen. Rapport 2010-7.
- Zone 30: verblijfsgebieden binnen de bebouwde kom.

Diversen

- JSO (2001), Van de achterbank op de fiets. Te downloaden van www.jsn.nl.
- Kennisplatform Verkeer en Vervoer, Toolkit verkeerseducatie. Te vinden op www.kpvn.nl.
- ROV Utrecht en ROV Limburg (2005), JONGleren in het verkeer. Te bestellen via het ROV, POV of VVB in uw provincie. Handleiding te downloaden van www.rov-utrecht.nl.
- ROV-Utrecht (2004), Voorlichting over 30 km/uur. Te downloaden van www.rov-utrecht.nl.

Verder kijken

- CTV Producties (2006), Kinderen hebben eigen spelregels. Te bestellen via www.30km.nl.
- CED Groep (2002), Zelluf. Te bestellen via de webshop op www.vvn.nl.
- Fietzersbond, Meneer Sanders leert fietsen. Te bestellen via info@fietzersbond.nl.

Verder surfen

www.rov-utrecht.nl → [schoolspits](http://www.schoolspits.nl)

www.30km.nl
www.bvlbrabant.nl
www.crow.nl/iks
www.fietsberaad.nl
www.fietzersbond.nl
www.kpvn.nl
www.swov.nl
www.verkeersbrigadiers.org
www.verkeersveiligheidslabel.nl
www.vvn.nl

Colofon

Uitgave

ROV-Utrecht
Postbus 80300
3508 TH Utrecht
030 - 258 33 80
www.rov-utrecht.nl

Inhoud

Regionaal Orgaan Verkeersveiligheid Utrecht
Stadsregio Amsterdam
Veilig Verkeer Nederland
Verkeer- en Vervoerberaad Groningen

Tekst

Marian Schouten

Foto's en illustraties

Fred van den Beemt (64), Basisschool De Boogerd (60, 65), Basisschool De Vink (46), Basisschool De Wizzert (32), Hélène de Bruine (37, 51), Martijn Dijkhof (47), Hans van Drie/VVN (31, 65), Ying Fennis (32), Fietzersbond (41, 63), Anna Folkertsma (64), Gemeente IJsselstein (66), Niels Hamelink (32), Klaas de Hart (39), Huisinga fotografie (69), Nicole Korsten (54), Laurentiuschool, Breda (10, 36, 58, 59), Martin Luijk (38), Megaborn (38), Bert Nieboer (45), Ingrid Okhuijsen (51, 54, 55), Tamara van Oostrom (29, 37), Pieter Postmus (42, 44), Jenny Reichwein (56), ROV Limburg (30), ROV Utrecht (68), Marian Schouten (12, 43, 48, 49, 52), Hans Smulders (52), Stichting Kinderopvang Nunspeet (68), Ronald Tamse (45, 50), Gienieke Verhoeven (47), Dirk Vermeulen (49, 58), Verkeersteam Vullerschool (35, 37), Janneke Zomervrucht (48, 52, 56).

Vormgeving

AlbertsKleve, bureau voor grafisch ontwerp BNO

Druk

Koninklijke Van Gorcum BV

Met dank aan:

De verkeersouders, leerkrachten, vrijwilligers van Veilig Verkeer Nederland, medewerkers van gemeenten en adviesbureaus en alle anderen die ons voorbeelden, foto's, rapporten en vooral veel enthousiaste verhalen aanreikten, waarmee wij deze uitgave konden samenstellen.

Utrecht, 2011

